

2 **Fremskrittspartiet:**
Vil revolusjonere
handelspolitikken

8 **Miljø-kjendis:**
Frykter norsk skog-
fiasko i Amazonas

24 **Norsk næringsliv:**
Statsråder i parløp
banet vei for kontrakter

**President jakter
svindel-milliarder**
Side 18

BISTANDSAKTUELT

NR 5 – JUNI 2012 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

– Bistand skal dekke over retretten

– Norge bør revurdere hele Afghanistan-satsingen, sier forsker Astri Suhrke (bildet). Hun er ytterst kritisk til Stortingets og

regjeringens iver etter å opprettholde et høyt nivå på bistanden til landet.

– Bistandssatsingen er ledd i en politisk strategi for å dekke over den militære retretten fra Afghanistan, sier hun.

Massiv korrupsjon og konflikt har svekket effekten av de norske bistandsmilliardene, fastslår en ny evaluering.

Side 13

Mens norske politifolk allerede er ute av Afghanistan, har de militære fått beskjed om hjemreisedatoen.

FOTO: KEN OPPRANN

Verdens verste land for mødre

Side 15

2 **Aktuelt**

Aktuelt

Rio +20-konferansen: Flere av de største miljø- og utviklingsorganisasjonene, som Torild Skogsholm i Care, synes derimot ikke det er bryet verdt å reise. **Les mer på side 6**

Kvalitet fordrer kapasitet

Leder

Med et stort bistandsbudsjett er det påkrevd at det er nok mennesker i statsapparatet – byråkrater, rett og slett – til å følge opp og vokte pengene. Den ferske evalueringen av bistanden til Afghanistan slår ettertrykkelig fast at det er et stort problem at den norske ambassaden i Kabul er underbemannet i forhold til størrelsen på bistanden. Noe lignende sa også Riksrevisjonen i fjor.

Et annet stort bistandsland er Sør-Sudan der nesten et helt norsk bistandsbudsjett er borte fra statskassen og der FNs høykommissær for menneskerettigheter har dokumentert store problemer. Vi våger å påstå at også her er Utenriksdepartementets utestasjon underbemannet.

Underbemanningen ved sentrale bistandsambasader kommer i tillegg til at også forvalterne og rådgiverne i UD og i Norad sliter med en stadig økende arbeidsmengde. FN-bistanden er ett område som ville ha hatt godt av en sterkere oppfølging.

Bistandsaktuelt viste i sin forrige utgave hvordan det norske bistandsbudsjettet hadde vokst jevnt og trutt gjennom 50 årene, men med ekstra kraftig vekst de siste åtte årene. Antallet forvaltere har ikke holdt tritt med denne veksten og de økte utenriks- og bistandspolitiske ambisjonene. Dersom kvaliteten på norsk bistand skal sikres er det viktig at våre politikere tar disse sammenhengene på alvor.

Våpen på avveie

Ijuli skal det forhandles om en ny avtale for å sikre kontroll med den internasjonale våpenhandelen. Ut-sendingene trenger bare å se på det østlige DR Kongo for å forstå hvorfor dette er viktig. Over 200 000 mennesker er drevet på flukt i det østlige DR Kongo etter nye kamper mellom opprørere og regjeringshæren. Et hundretalls mennesker er slaktet i sine hjem og livredde kvinner har strømmet til sentrene for voldtektsofrene.

En fersk rapport fra Amnesty International viser hvordan opprørere får våpen fra nabolandene, fra korrupte offiserer i regjeringshæren og ved å erobre dårlig sikrede militærbaser. Kina, Frankrike, Sør-Afrika, Ukraina og USA er våpenselgerne. En ny avtale må sikre at våpen ikke havner i land der sivilbefolkningen blir utsatt for overgrep.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: **Gunnar Zachrisen**

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Frps utviklingspolitiske talsmann **Peter N. Myhre** foreslår flere nye tiltak for å øke Norges handel med verdens utviklingsland. Her blir han intervjuet av **TV2**. FOTO: NTB SCANPIX

Frp: Fattige la

Fremskrittspartiet vil åpne for frihandel med fattige land. Partiet lanserer en rekke forslag de mener er «vinn-vinn» for både Norge og fattige land.

Av Even Tømte

Hele Asia og Afrika og Latin-Amerika er opptatt av frihandel. De ønsker frihandel framfor noe annet, sier Fremskrittspartiets utviklingspolitiske talsmann, Peter N. Myhre.

Myhres parti legger nå fram en pakke med forslag som skal åpne for mer handel med fattige land. Frp vil fjerne toll og bygge ned handelshindre. Det vil både rike og fattige tjene på, mener Frp-representanten.

– Det er en vinn-vinn-situasjon. Vi har fordel av det fordi vi får tilgang til billige råvarer. De tapte tollinntektene vil knapt registreres i statsbudsjettet. Utviklingslandene får eksportinntekter og blir inkludert i verdensøkonomien.

Samtidig ønsker Frp at Norge skal jobbe mer aktivt for å fremme internasjonal frihandel med fattige land.

Rangerer givene

Center for Global Development er et amerikansk forskningsinstitutt. Dette senteret lager hvert år en indeks som rangerer utviklingspolitikken til verdens 22 største giverland. Et stort bistandsbudsjett gjør at Norge kommer nesten på topp i indeksen, bare slått av Sverige. Men i den delen av indeksen som rangerer hvor åpne landene er for handel med fattige land

«Regjeringen var for fire-fem år siden innstilt på å gjøre noe med dette, men det har ikke blitt noe konkret ut av det ennå.

Peter N. Myhre, Fremskrittspartiets utviklingspolitiske talsmann

■ UTDANNING

67

millioner barn har ingen tilgang til grunnutdanning. 796 millioner av verdens voksne befolkning kan ikke lese og skrive fordi de aldri har gått på skolen, ifølge en FN-rapport.

■ MYANMAR

Mer til Myanmar

De siste ti årene har det vært en sterk økning i den bilaterale bistanden fra Norge til Myanmar. Fra 2001 til 2010 økte den norske bistanden fra 26 til 131 millioner kroner.

■ BISTAND

Nedgang i bistand

Internasjonal bistand gikk ned med tre prosent i 2011, melder OECD. Det er første gang på flere år at det er blitt gitt mindre i bistand. Hovedårsaken er finanskrisen.

– Nyttig innspill, sier NUPI-forsker

Endringene i den norske nulltollordningen har ikke ført til noen samlet økning i importen fra de fattigste. Kun importen av blomster og enkelte grønnsaker har økt.

Arne Melchior, forsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt.

FOTO: NUPI

Det framgår av en studie av Norges handel med de fattigste landene, som Melchior var med å forfatte. Samtidig er «lavere mellominntektsland» bedre i stand til å dra nytte av markedsmuligheter i Norge, heter det i studien, som anbefaler å gi slike land bedre tilgang til våre markeder.

– Etter at Nupi (Norsk utenrikspolitisk institutt) la fram en studie om dette i februar, har vi merket interesse fra flere partier. Men Frp er så vidt jeg har registrert først ute med egne forslag. UD har etablert et utvalg med andre departementer og vil ventelig komme med utspill om ikke altfor lenge. Forslagene fra Frp er et nyttig innspill i prosessen, sier Melchior.

Generalsekretær Per Skorge i Norges Bondelag vender derimot tommelen ned for forslaget.

– Klima- og energikrise, matpriskrise, fattigdomskrise, finans- og gjeldskriser henger tett sammen med spekulasjoner og tro på at frie markeder skal løse verdens problemer, sier han.

Han mener derfor det er behov for et helt nytt internasjonalt regelverk for handel, et regelverk som tar utgangspunkt i forskjellene mellom rike og fattige land og som har bekjempelse av fattigdom og sult og sikring av miljøet som overordnede mål.

– Handelsavtaler må ha fokus på produksjon, sysselsetting og naturforvaltning, framfor fokus på handel som et mål i seg selv, sier Bondelagets leder.

Skorge mener det er viktig å merke seg forskjellen mellom subsidier for mat til eget nasjonalt konsum og subsidier for eksport.

– Det er det sistnevnte fattige land har mobilisert mot, sier han.

nd må få full toll-frihet

kommer Norge svært dårlig ut. Det skyldes i hovedsak høy toll på en del landbruksprodukter og norske landbrukssubsidier.

– For fire-fem år siden var regjeringen innstilt på å gjøre noe med dette, men det har ikke blitt noe konkret ut av det ennå. Norge har ikke noe å skryte av her, sier Myhre.

Null effekt av null-toll

De fattigste landene i verden eksporterer i dag nesten ingenting til Norge. De 48 aller fattigste landene kalles også

mul-landene (*minst utviklede land*). Disse har siden 2002 hatt tollfrihet på eksport til Norge. I 2007 ble ordningen utvidet til ytterligere 14 lavinntektsland.

Likevel kommer kun 1,6 prosent av det vi importerer til Norge fra disse landene, ifølge en rapport fra Statens Landbruksforvaltning i fjor. En Nupi-rapport fra tidligere i år viser også at endringer som ble gjort for å gjøre ordningen mer effektiv har hatt liten virkning.

– Det er selvfølgelig mye annet

som må på plass for å få opp levestandarden i disse landene. Vi tenker på demokratiutvikling, bekjempelse av korrupsjon, infrastruktur og så videre, men handel er kanskje det viktigste stedet å begynne. Begynner man først å eksportere, så triller pengene inn, og ting går litt mer av seg selv, sier Myhre.

– Bra for alle

– I dag gir nulltoll en fordel til de aller fattigste landene. Den fordelene vil forsvinne hvis man fjerner toll for andre land også?

– Det er vi klar over. Vi ønsker en særbehandling av mul-landene. Regjeringen bør arbeide for at samtlige OECD-land og fremvoksende økonomier innfører hundre prosent toll- og kvotefrihet for alle varer fra mul-land. Norske forbrukere vil få større utvalg, bedre kvalitet og lavere priser med deres forslag, mener Fremskrittspartiet. Myhre tror likevel at norske bønder har lite å frykte.

– Den norske matproduksjonen vil nok merke veldig lite til dette. Vi snakker om nisjeprodukter, noe kjøtt, men de store volumene kommer nok fremdeles til å bli produsert lokalt. ■

Dette vil Frp

- Innføre bedre toll- og kvotepreferanser for lavinntektsland og lavere mellominntektsland.
- Fjerne all toll på tekstilvarer og klær fra alle utviklingsland.
- Fjerne all toll for import av honning fra lavere mellominntektsland, og øke rabatten for slik import fra høyere mellominntektsland.
- Fjerne all toll for import av planteprodukter fra lavere mel-

lominntektsland.

- Fjerne sikkerhetsmekanismen for import av landbruksvarer fra utviklingsland. Dette er en mekanisme som gir Norge mulighet til å begrense importen hvis den gir fare for vesentlig markedsforstyrrelse i Norge.
- Fjerne taket på importen av lamme- og sauekjøtt fra Botswana, Namibia og Swaziland.

- Vurdere hvordan kvotene for hermetisk corned beef, hermetisk skinke av svin og hermetisk tunge av storfe kan gjøres mer attraktive og bidra til økt handel med u-land.

- Evaluere praktiseringen av EUs restmiddeldirektiv og hvordan det påvirker importen av landbruksvarer fra utviklingsland.

4 **Aktuelt**

Lofter kamp om bi

De borgerlige partiene mener de kan bli enige om den overordnede utviklingspolitikken, dersom de kommer til makten etter stortingsvalget i 2013. Kampen vil stå om bistandsbudsjettet.

Av Tiril Skarstein

Det er klart det må gjøres kompromisser. Men vi er enige om viktige prinsipper, så vi skal klare å komme til enighet om utviklingspolitikken, sier Peter Gitmark, stortingsrepresentant for Høyre.

– Det er gode muligheter for å komme til enighet om utviklingspolitikken, men bistandsnivået kommer til å bli et stridsspørsmål, sier Per Kristian Sbertoli, medlem av Kristelig Folkepartis programkomité.

– For Venstre kan det bli vanskelig å komme til enighet med Fremskrittspartiet, både når det gjelder nivået på bistanden og innhold, sier Øyvind Eggen i Venstres internasjonale utvalg.

– Borgerlig side vil kunne bli enige om en handelspolitikk som gjør det lettere for fattige land å eksportere varer til Norge, sier Pål Arne Davidsen, politisk rådgiver for Fremskrittspartiets utenriksfraksjon.

Enighet

De fire representerer borgerlige partier som ifølge meningsmålinger ville stukket av med et flertall av stemmene, dersom det var stortingsvalg i dag. I 2013 kan de komme til å stake ut Norges utviklingspolitikk.

I juni møttes de til debatt i forbindelse med lanseringen av Rorg-rapporten «De borgerlige partiene og utviklingsdebatten». Og på borgerlig side er det per i dag enighet om en del utviklingspolitiske prioriteringer:

– Vi er enige om at vi må ha en samstemt utviklingspolitikk. Bistand har her en plass, men er ikke det viktigste. Og bistandspengene må skape resultater, vi skal ikke bare ha et prosentmål. Vi er enige om at åpenhet er viktig, Norge er gode på dette, men kan bli enda bedre. Vi er enige om å satse på menneskerettigheter. Og vi er enige om at det må legges til rette for handel med utviklingsland. Basert på dette kan vi finne en overordnet plattform, mener Gitmark.

– Men selve størrelsen på bistandsbudsjettet vil bli en forhandlingssak, legger han raskt til.

Uenighet

Kristelig Folkeparti sier at de ikke er villige til å kutte i bistandsbudsjettet.

– Hvis bistanden brukes godt, hvorfor skal man da kutte? spør Sbertoli retorisk.

Venstre er enig, men tror kampen om hvordan bistandspengene skal brukes kan bli vel så tøff:

– Vi vil gjerne ha mye bistand, men den må ikke smake av maktmisbruk. Vi mener at mottakerlandene må få styre. Bruk av bilateral bistand vil være naturlig og vi er mer åpne for budsjettstøtte enn Fremskrittspartiet, sier Eggen.

Fremskrittspartiet trekker fram Sverige og den borgerlige regjeringen der, som et godt eksempel på borgerlig utviklingspolitikk. Der kuttet nå budsjettstøtten, den di-

Politisk rådgiver for Fremskrittspartiets utenriksfraksjon Pål Arne Davidsen (f.v.), stortingsrepresentant for Høyre Peter Gitmark, Øyvind Eggen fra Venstres internasjonale utvalg og medlem av Kristelig Folkepartis programkomité Per Kristian Sbertoli tror de kan bli enige om mye.

FOTO: TIRIL SKARSTEIN

rette støtten til fattige lands nasjonalbudsjett. Men bistandsnivået er på over én prosent av brutto nasjonalprodukt, og litt høyere enn i Norge. Her i landet vil Fremskrittspartiet ha det ned til rundt 0,7 prosent.

Fordeling

Spørsmålet om fordeling versus økonomisk vekst kan også bli en

drakamp, dersom de borgerlige skal styre sammen.

– Trickle-down-effekten skjer ikke av seg selv. Vi kan ikke bare jobbe for økonomisk vekst, men må også forsøke å påvirke fordelingen, sier Sbertoli.

Han mener at Norge bør satse på menneskerettigheter, både de politiske og sosiale.

Både Høyre og Frp ønsker en tydeligere satsing på næringslivet. Dessu-

Seks av ti ville klart «Frp-kravet»

Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors og Care vil rammes dersom Fremskrittspartiets får gjennomslag for et forslag om mindre statsstøtte til organisasjonene.

MAKSIMALT 50 PROSENT av norske bistandsorganisasjoners budsjett skal kunne bevilges fra staten, mener Frp. Partiet fremmet i slutten av mai et representantforslag om dette i Stortinget.

«I dag mottar en rekke av de største bistandsorganisasjonene fra 50 til 90 prosent av inntektene fra staten», ble det samtidig slått fast i media.

Bistandsaktuelt har nå gått gjennom regnskapene til ti av Norges største bistandsorganisasjoner. Det gir et annet bilde. Sammenlagt får de ti organisasjonene 44 prosent av sine inntekter fra den norske staten. Spriket er stort, men seks av de ti organisasjonene er under grensen

på 50 prosent statlig støtte som Frp skisserer.

Mindre avhengig

En av dem, Leger uten grenser, har presset andelen statlig støtte ned fra 26 prosent i 2010 til 18 prosent i fjor. For organisasjonen er det viktig å ha en stor privat andel, for å ha frihet til å gjøre egne prioriteringer, kunne reagere raskt når katastrofer inntreffer og sikre nøytralitet.

– Det er viktig for oss å ivareta vår uavhengighet, slik at vi selv kan definere hvor vi mener behovene er størst og planlegge våre tiltak utfra det, sier generalsekretær Anne-Cecilie Kaltenborn.

Anne-Marie Helland, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

KN rammes

For andre organisasjoner ville Frps forslag ha betydd kutt i statsstøtte på mange titalls millioner. Hvis regelen hadde vært vedtatt, hadde Kirkens Nødhjelp (KN) hatt over 100 millioner kroner mindre å rutte med i 2011.

Generalsekretær Anne-Marie Helland er uenig i at mindre avhengighet av staten gjør bistanden bedre.

Fremskrittspartiets argument er at organisasjonenes avhengighet av staten kan ha negative konsekvenser for både kvaliteten på bistanden og organisasjonenes vilje til kritisere myndighetene.

– En rekke av de store norske bistandsorganisasjonene er for lengst blitt tjenesteleverandører for Utenriksdepartementet og den til enhver tid sittende regjering, sier Morten Høglund (Frp), fra Stortingets utenriks- og forsvarskomité.

Uproblematisk?

Kirkens Nødhjelp mener på sin side

at dagens situasjon er uproblematisk.

– Jeg mener at det er helt greit at det legges politiske føringer for hva statlig norsk bistand skal brukes til. Det er jo helt naturlig. Så får man heller bruke egne midler på det man ønsker i tillegg, sier Helland.

Derimot har hun forståelse for at det kan være problematisk om organisasjonene føler at de ikke kan ytre seg fritt, fordi de da risikerer kutt i støtten.

– Men slik det er nå frykter ikke vi for kutt i støtte fra staten dersom vi for eksempel kritiserer norsk handels- og subsidiepolitikk. Vi er mer redde for at private givere skal straffe oss fordi de fort oppfatter en slik kritikk som et angrep på norsk landbruk. Dersom vi blir mer avhengige av private penger vil det sette større begrensninger på hva vi kan si, mener Helland.

Tiggerbrev

Leder av Norads avdeling for sivilt samfunn, Terje Vigtel, mener det

standsnivået

ten vil de legge større vekt på politiske rettigheter i samarbeidslandene, et område de mener dagens regjering ikke har prioritert.

– Man går litt i fella ved å snakke om bistand eller næring, i stedet for å snakke om synergieffekter ved å satse på begge deler. Man får ikke en krakk til å stå om man kutter det ene benet, kommenterer Kirkens Nødhjelps generalsekretær Anne-Marie Helland.

Resultater

De norske bistandsorganisasjonene er blant dem som kan komme til å merke et regjeringsskifte. Høyre og Fremskrittspartiet gjør det klart at de vil se resultater av bistandsorganisasjonenes arbeid, og at det må være grunnlaget for å få støtte.

– Organisasjoner som har høy kompetanse og som leverer gode resultater vil få støtte. Men så er det

også en del solidaritetsorganisasjoner og vennskapsorganisasjoner. Blant disse er det flere jeg mener det ikke er naturlig å støtte over bistandsbudsjettet, sier Gitmark.

Helland mener at for rigide resultatkrav kan gjøre det vanskeligere å få til en satsing på menneskerettigheter og demokrati. Dette er temaer de borgerlige partiene selv sier de ønsker å satse på, dersom de kom-

mer til makten.

– Frykten er at bistandsorganisasjonene bare blir tjenesteleverandører. Det er lett å måle resultater av leverte helsetjenester for eksempel, mens det er vanskeligere å måle de konkrete resultatene av arbeid for styrking av demokratiet og bygging av lokalt sivilsamfunn, påpeker Helland. ■

tiril.skarstein@gmail.com

mest relevante er å se debatten fra mottakernes ståsted:

– Disse pengene kommer fra det norske folk på en eller annen måte, enten ved at staten på vegne av norske skattebetalere forvalter det på en god måte, eller ved at nordmenn betaler direkte til organisasjonene. Jeg har aldri opplevd at noe mottakerland i verden har vært opptatt av om pengene kommer fra den norske staten eller fra innsamlede midler, sier Vigtel.

Norads sivilsamfunnsjef mener også at det ville være uheldig om organisasjonene måtte bruke masse ressurser på å sende enda flere tiggrebrev til privatpersoner.

– Det er lov å mene at bistanden skal kuttes. Men man skal ikke tro at pengene dukker opp andre steder, understreker han.

Fremskrittspartiet mener at kutt i statlig støtte vil gi organisasjonene incentiver til å samle inn mer selv. ■

Sivilsamfunns- penger

■ De ti største bistandsorganisasjonene økte sin sammenlagte omsetning fra under 5 milliarder i 2008 til en toppnotering på 6,2 milliarder i 2010. Men i fjor falt de samlede inntektene noe, til 5,9 milliarder norske kroner.

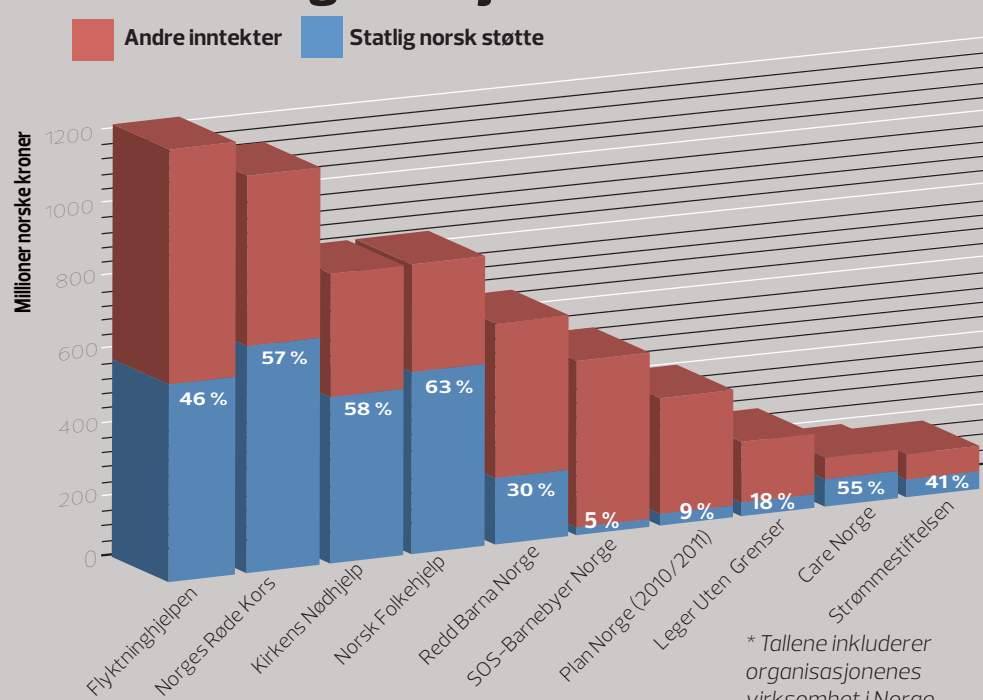
■ Sammenlagt kom 44 prosent av inntektene til de ti organisasjonene i 2011 fra staten, nesten 2,6 milliarder kroner. Året før utgjorde statlig støtte rundt 40 prosent.

■ I 2011 fikk ni av de ti største norske bistandsorganisasjonene mindre penger mellom hendene. Justerer vi for inflasjon, hadde bare SOS-Barnebyer like mye å rutte med som året før.

■ Støtten fra staten er omtrent lik som året før, men prosentandelen øker, ettersom organisasjonene har en lavere totalomsetning.

Kilde: Organisasjonenes årsregnskap 2011

Bistandsorganisasjonenes inntekter 2011

6 RIO+20

«Halve Norge» dropper Rio

Den norske regjeringen sender en topptung delegasjon til Rio +20-konferansen. Flere av de største miljø- og utviklingsorganisasjonene synes derimot ikke det er bryet verdt å reise.

Av Even Tømte

Det virker dessverre ikke som om noen har hatt store og seriøse ambisjoner knyttet til Rio-2012, sier Lars Løvold, leder for Regnskogfondet.

Klokken tikker ned til Rio+20. Det er tjue år siden konferansen som gjorde uttrykket «bærekraftig utvikling» kjent for alle. På denne konferansen ble både Klimakonvensjonen, Konvensjonen om biologisk mangfold og Forørkningskonvensjonen vedtatt.

Siden den gang har man sett mye utvikling, men mindre bærekraft. Man burde ha nok å snakke om på en ny, stor konferanse med «grønn økonomi» som hovedtema. Men et-

terhvert som konferansen nærmer seg, har forventningene falt.

– Jeg merker en virkelig dialog og vilje til å komme til enighet, sa Rio+20s generalsekretær Sha Zukang to uker før konferansen. Andre er mindre optimistiske.

Det gjelder også flere sentrale norske miljø- og utviklingsorganisasjoner. Regnskogfondet mener det vil være bortkastede krefter å reise til Rio, og blir heller hjemme. Heller ikke Norsk Folkehjelp kommer til å være til stede. De norske avdelingene av Redd Barna, Røde Kors og Care sender heller ingen.

Sløsing

Kontrasten til toppmøtet i 1992 er

stor. Mens den første Rio-konferansen satte miljø og bærekraftig utvikling tydelig på dagsordenen og vedtok flere viktige internasjonale konvensjoner, har forberedelsene til Rio+20 vært preget av uklare prioriteter og lave ambisjoner, synes Lars Løvold.

– Regnskogfondet prioriterer sin internasjonale deltakelse til arenaer der vi mener vi kan være med på å påvirke viktige resultater. Å reise bare fordi alle andre gjør det er sløsing med ressurser, mener regnskoggeneralen.

Det som kunne gitt Løvold lyst til å reise likevel, er ikke forhåpninger om store gjennombrudd i forhandlingene.

– Det katastrofale vedtaket i den brasilianske Kongressen nylig om en ny skoglov svekker drastisk landets skogvern. Av den grunn ville det vært fristende å være i Rio, for å protestere mot de store tilbakeslagene som den såkalte gods-eiermafiaen har lyktes med å få igjennom.

Forstemmende

Forum for utvikling og miljø (ForUM) er en av organisasjonene som kommer til å være tydelig til stede i Rio. Rådgiver Elin Enge er likevel ikke optimistisk.

– Det som skjer med Rio+20 er forstemmende. Alle indikatorer på miljø og klima peker i feil retning. Samtidig ser det nå ut til at det er enda svakere politisk vilje enn for 20 år siden til å gjøre noe. Rio-erklæringen fra 20 år siden vil framstå som radikalt i lys av det som nå diskuteres forut for årets møte. Det er greit med dialog og at FN fremmer det, men det forsvarer ikke at 50 000 mennesker blir samlet i Rio, sier Enge.

ForUMs leder Andrew Preston reiser til Rio som del av den offisielle delegasjonen.

– Det ikke spesielt mye å glede seg over i slutterklæringen man forhandler om, som ikke har blitt sagt før. Verden har ikke kommet spesielt langt i forhold til sine ambisjoner om bærekraftig utvikling

Disse blir hjemme:

Fra v. Torild Skogsholm, Care, Åsne Havnelid, Norges Røde Kors, Tove R. Wang, Redd Barna, Lars Løvold, Regnskogfondet og Liv Tørres, Norsk Folkehjelp.

FOTO: GREG RÖDLAND BUICK, FAMEFOTOGRAFENE OG ANDRE.

siden Earth Summit i 1992. Utvikling blir fortsatt sett primært som økonomisk vekst og økt forbruk. Derfor er vi nødt til å gjenta mange av ambisjonene som vi kom med for 20 år siden, sier Preston.

Topptungt

Den norske regjeringen satser derimot tungt på Rio. Både miljøvernministeren og utviklingsministeren reiser, i tillegg til sjefen sjøl, Jens Stoltenberg. To statssekretærer, fem stortingsrepresentanter, sametingspresidenten og et tredvetall byråkrater er også med i den norske delegasjonen, som er meget topptung sammenliknet med de fleste andre land.

– Vi har lagt stor vekt på dialog med de frivillige organisasjonene i oppkjøringen til Rio+20, sier statssekretær Arvinn Gadgil til Bistandsaktuelt.

Regjeringen ønsker at Rio+20 skal skape fornyet engasjement for bærekraftig utvikling, og kommer til å være spesielt opptatt av bærekraftig energi og sitt eget Energi+-initiativ. Norge støtter Colombia og Guatemalas forslag om at Rio+20 bør utvikle et sett med såkalte bærekraftsmål for å utfylle tusenårsmålene. I til-

«Å reise bare fordi alle andre gjør det er sløsing med ressurser.»

Lars Løvold, leder av Regnskogfondet.

legg er Norge spesielt opptatt av likestilling og kvinners rolle, samt å introdusere en ny tenkning om å verdivurdere naturens ressurser. For eksempel skal miljøødeleggelser kunne vurderes i kroner og øre.

Trått

– Jeg håper selvsagt at Rio+20 kan bli en slags milepæl, slik som det første Rio-møtet var. Men jeg vet at forhandlingene har gått trått, så forventningene er nok lavere enn håpet, sier Ingrid Næss-Holm, rådgiver for klima og energi i Kirkens Nødhjelp.

Hun reiser til Rio sammen med to av sine kolleger, og kommer til å være særlig opptatt av å følge regjeringens Energi+-initiativ.

– Jeg oppfatter at regjeringen er genuint interessert i å gjøre konferansen så bra som mulig. Samtidig skulle jeg ønske det den sier om fornybar energi ville spille over i den norske debatten også. På hjemmebane snakkes det for ofte om å eksportere olje for å løfte de fattige ut av fattigdommen, sier Næss-Holm.

Flyktninghjelpen satser også på Rio-møtet, og sender generalsekretær Elisabeth Rasmussen.

– Vårt hovedfokus for deltagelsen i Rio er klimaendring og fordrivelse av mennesker. Vi har også et eget arrangement i Rio der vi vil legge frem nye tall på hvor mange som ble fordrevet av naturkatastrofer i 2011, herunder naturkatastrofer som kan skyldes eller være forsterket av klimaendringer, forteller samfunns- og informasjonssjef Rolf Vestvik. ■

even.tomte@gmail.com

Heikki Holmås inviterte nylig Liberias president Ellen Johnson Sirleaf til de norske Rio+20-arrangementene. FOTO: HEGE MAGNUS, UD.

Norge vil reklamere for energi-initiativ

Under Rio-møtet i Brasil ønsker Norge mer blest om klimavennlig energi. Men utviklingsland nøler med å omfavne både FNs og Norges initiativer på området. **Av Jan Speed**

I FØRSTE OMGANG skal Norge undertegne grønn energi-avtaler med tre utviklingsland; Etiopia, Liberia og Kenya. FN skal på sin side lansere et initiativ for bærekraftig energi for alle.

– Dette er første gang energi er satt så høyt opp på den internasjonale dagsordenen, sier avdelingsdirektør i Norad, Petter Nore.

Energi+

Norges energi- og klimainitiativ, som kalles Energi+, skal bidra til at fattige land velger å satse på vann-, sol- eller vindkraft. Et annet mål er at de skal bli mer effektive i bruk av andre energikilder.

Energi+ ønsker et samarbeid med FNs generalsekretær Ban Ki-moon. Han har lansert et eget energi-initiativ, Sustainable Energy for All (SE4ALL), men dette globale initiativet er ennå ikke operativt.

Skeptisk

Foreløpig har bare 50 land sluttet seg til Ban Ki-moons energi-initiativ som også skal lanseres i Rio. En del selskaper, deriblant Statoil, er også med. Målet med SE4ALL er at alle innen 2030 skal:

- ha tilgang til strøm
- energisparingen skal øke med 40 prosent
- fornybar energi skal utgjøre 30 prosent av verdens samlede energiforbruk.

Denne globale strategien er utarbeidet av et høynivåpanel der også Helge Lund fra Statoil og avdelingsdirektør Petter Nore fra Norad har deltatt.

Energi-spørsmål ser ut til å bli et av de vanskeligste spørsmålene i forhandlingene om slutterklæringen fra Rio-møtet. Rundt 130 av verdens fattigste land er skeptiske til krav om bærekraftig energi når deres hovedproblem er tilgang.

Vise vei

Norge mener de støtter opp om generalsekretærens initiativ med praktiske leveranser til fem utviklingsland.

– Vi ønsker å legge noe på bordet som viser at vi tar utfordringene på alvor, sier fagdirektør Hans Olav

Ibrikk i Utenriksdepartementet.

Det norske Energi+ har tidligere støttet Sør-Afrikas satsing på fornybar energi. Norge har også bidratt med 250 millioner kroner over fem år til Indias fond for landsbyelektrifisering med fornybar energi. Fondet, som er etablert i samarbeid med Storbritannia, skal sikre stabil strøm til 25 millioner mennesker.

Norsk støtte

Under klimamøtet i Durban i fjor undertegnet Norge en avtale om å støtte Etiopias satsing på grønn energi, miljøvennlig jordbruk og skogbevaring. En mer konkret avtale om energi er nå klar til undertegning i Rio. Norge vil støtte et program for økt energitilgang på landsbygda med 500 millioner kroner over fem år. Det skal også distribueres ni millioner nye, mer effektive og miljøvennlige ovner.

Kenya-avtalen vil ha en ramme på 250 millioner kroner over fem år. Det skal støtte programmer for å gjøre Kenya «parafinritt»: Parafinlamper skal skiftes ut med lys drevet av solenergi, og det skal oppmuntres til bruk av mer effektive kokeovner.

I Liberia vil Norge koordinere støtten til utviklingen av en helhetlig energi- og klimaplan. Kostnadsrammen er på 100 millioner kroner over fem år. Norge, Tyskland og den europeiske utviklingsbanken finansierer gjenoppbyggingen av vannkraftverket Mt. Coffe som ble skadet under borgerkrigen. Norges bidrag til dette er på rundt 400 millioner kroner.

Resultatbasert

I likhet med det norske skoginitiativet og flere av de norskstøttede morbarntiltakene skal også Energi+ være resultatbasert. Penger blir først utbetalt når konkrete resultater foreligger.

Da initiativet ble lansert, var det mye snakk om samarbeid mellom offentlig og privat sektor og om viktigheten av mobilisering av kommersielle investeringer i ren energi.

– På denne agendaen har vi kommet for kort. Vi har ikke funnet de riktige partnerne som kan dra lasset, sier Ibrikk til Bistandsaktuelt. ■

Miljøkjendis frykter Amazonas-fiasko

Brasils tidligere miljøvernminister Marina Silva mener den norske regnskogsatsingen i Amazonas kan ende med fiasko. – Brasil er tilbake til gamle synder og avskogingen vil øke, sier hun. Silva tror det blir vanskelig å få til enighet om en god bærekraftig politikk under Rio-møtet.

Av Roar Nerdal, i Brasil

Tømmerselskaper, kvegdrift og veier er blant truslene mot regnskogen i Brasil. Nå frykter aktivister at et svekket lovverk vil bidra til økt avskoging. FOTO: ESPEN RØST

slutten av juni er verdens øyne rettet mot Rio de Janeiro. Brasil er vertsland for FNs konferanse om bærekraftig utvikling. Det skjer 20 år etter den første Rio-konferansen. Det ventes over 50 000 deltakere om en regner med både de offentlige delegasjonene og alle aktivistene.

Mest oppmerksomhet får verdens toppledere som har utfordringen med å «forme en framtid som forener utvikling og miljøhensyn».

Norge reiser toptungt med rundt 50 personer, med statsminister Jens Stoltenberg som delegasjonsleder. Utviklingsminister Heikki Holmås og miljøvernminister Bård Vegar Solhjell er også med.

Den norskbrasilianske regnskogsatsingen har høstet mange lovord internasjonalt. Mange mener den er et eksempel til etterfølgelse. Norge har lovet å bruke inntil én milliard dollar dersom Brasil bremser avskogingen. USAs president Barack Obama trakk fram denne avtalen under klimatoppmøtet i København i 2009.

– Dette er trolig den mest kostnads-effektive måten å håndtere klimaforandringene på, sa han da.

Bekymret

Marina Silva var miljøvernminister i Brasil i fem og et halvt år under president Lula da Silva. Hun var sentral da de første sonderingene om skogavtalen mellom Brasil og Norge begynte.

Da avtalen ble underskrevet i 2008, hadde hun gått av etter å ha vært uenig med regjeringens miljøpolitikk i en årrekke. Men Marina Silva er fortsatt den mest kjente brasilianske miljøpolitikeren både nasjonalt og internasjonalt. Hun fikk 20 millioner stemmer ved presidentvalget i 2010 selv om hun representerte et lite parti.

– Brasil har i mange år hatt en framsynt miljøpolitikk. Nå er vi i ferd med å skru tiden 20-30 år tilbake til da de store jordeierne bestemte og da det var fritt fram å hugge ned skogen, sier Silva til Bistandsaktuelt.

– Regjeringen la senest 5. juni fram tall som viste at avskogingen er på sitt laveste siden de begynte å måle i 1988?

– Ja. Men allerede neste år kommer avskogingen til å øke igjen, sier Silva.

Tidligere miljøvernminister Marina Silva mener Brasil vil rasere regnskogen. FOTO: MARIA PETERSON

Tomme ord

I 1965 vedtok Brasil en skoglov som var streng i innhold, men som i praksis ikke ble håndhevet i store deler av landet. De tre siste årene har Kongressen diskutert en ny skoglov for å tilpasse den til dagens virkelighet. Ifølge kritikerne er det den enorme landbruksindustrien som tjener på dette. Brasil er blant de tre største matprodusentene i verden.

– Det er ikke bare i den nye skogloven at president Dilma Rousseff har gitt etter for økonomiske interesser. Hensynet til industrien og økonomisk vekst er viktigere enn en bærekraftig utvikling, lovgivningen tilgodeser de med makt, sier Silva.

Silva sier at hun selv vil være aktiv under Rio+20 og at hun ønsker å gjøre verden oppmerksom på Brasils retrett i miljøpolitikken og kampen for en bærekraftig utvikling.

Problemet

– Amazonasfondet var framtidsrettet, og slik jeg ser det har Norge innfridd sin del av forpliktelsene. Problemet er Brasil. Her er det landbruksinteressene som gjelder. For ti år siden var

vi på rett vei. Nå undergraver regjeringen miljøvernmyndighet. Den satser på storstilt utbygging av vannkraft i områder som var beskyttet, og den gir utvidet kreditt og økonomisk støtte til både landbruk og industri som ikke er bærekraftig. De siste års innsats for en bærekraftig innsats er ødelagt, sier Silva.

Brasil har et uttalt mål om at de skal være verdensledende i kampen for bærekraftig utvikling. Silva mener at Brasil nå har forspilt sine sjanser.

– Dilmars Rousseffs regjering prioriterer økonomisk vekst. Den vil bruke Rio+20 til å vise verden hvor flink den har vært til å begrense avskogingen. Men etterpå er det rett tilbake for å rasere regnskogen, sier Silva.

«Allerede neste år kommer avskogingen til å øke igjen.

Marina Silva, miljøaktivist.

Jenta fra skogen

Navn: Marina Silva Vaz de Lima

Alder: 54

Stilling: Miljøaktivist

■ Ekspresident Luiz Inacio Lula da Silva er gateguten fra storbyen som ble en folkekjær leder. Marina Silva er jenta fra skogen som ble en av verdens mest kjente miljøforkjempere. Sammen kjempet de i 25 år for sosial rettferdighet. Sammen symboliserer de på mange måter det moderne Brasils framvekst tungt lastet med den historiske arven.

■ Marina Silva ble født i delstaten Acre, som er en del av det brasilianerne kaller Amazonia (Amazonasdelstatene). Svekket av gulsott, malaria og parasittsykdommer overlevde hun som en av elleve søsken. Tre av søsknene gjorde ikke det. Som tenåring ønsket hun å bli nonne, men fikk beskjed om at da måtte hun lære seg å lese og skrive først. Det lærte hun seg først som 17-åring.

■ Hennes sosiale engasjement ble for alvor vekket da hun møtte Chico Mendes, fagforeningslederen og miljøaktivisten som ble brutalt henrettet i 1988. Silva jobbet selv med å organisere landarbeidere. I 1986 meldte hun seg inn i Partido dos Trabalhadores – PT (Arbeiderpartiet) og fikk sitt første offentlige verv.

■ I 1994 ble hun valgt inn i Senatet, historiens yngste kvinnelige senator. I 2002 ble hun gjenvalgt. Da Lula ble president samme år, inviterte han Silva inn i regjeringen som miljøvernminister. Tross mange utskiftninger i regjeringen og stadig rykter om uenigheter, beholdt hun denne jobben også da Lula ble gjenvalgt. Men stadige uenigheter med andre ministre gjorde at hun forlot jobben i mai 2008. Da var allerede arbeidet med å etablere et Amazonas-fond godt i gang. Amazonasfondet ble underskrevet høsten 2008.

■ Omtrent samtidig meldte Silva seg ut av Lulas parti. I presidentvalget i 2010 stilte hun som kandidat for et lite miljøparti. Til tross for lite sendetid på brasiliansk tv, oppnådde Silva 20 millioner stemmer. Marina Silva forlot partiet i fjor og er nå uavhengig miljøaktivist. Hun har fortsatt politiske ambisjoner og er en mulig kandidat for presidentvalget i 2014 – da mest sannsynlig for et eget parti.

■ Marina Silva har mottatt flere internasjonale utmerkelser for sitt miljøarbeid. I 2009 fikk hun Sofieprisen.

KILDER: EGEN HJEMMESIDE, WIKIPEDIA, DIVERSE AVIS- OG MAGASINARTIKLER

Krise

Det altoverskyggende problemet for Rio+20 er en verden i økonomisk krise. Marina Silva mener denne krisen vil gjøre det vanskeligere å få fram gode og konkrete avtaler som kan bidra til en grønnere politikk. Hun tror krisen gjør de fleste landene som deltar mer opptatt av hjemlige problemer enn fellesproblemer.

– Verden går fra krise til krise, det går ut over miljøet og en bærekraftig økonomi. Isteden for å redusere CO₂-utslippene blir pengepolitikken det viktigste, sier Silva.

Hun ønsker at Rio+20 kan bli et vendepunkt der diskusjonen igjen dreier seg om hvordan vi som sivilisasjon skal få det bedre, en debatt om sosial utjevning og hvordan skape en grønn økonomi.

– Europa har alltid vært en pådriver i riktig retning. Den økonomiske krisen har svekket Europa og jeg tror det vil spille en mindre og mer beskjeden rolle en stund framover, sier Silva.

Hun mener også at Europa stadig repeterer fortidens økonomiske

løsninger for å løse framtidens problemer.

Tilbake til start

Marina Silva ønsker seg 20 år tilbake – til 1992 da Rio for første gang var vertsnasjon.

– Vi trenger å gå tilbake til originalen og klart definere hva en grønn økonomi innebærer. Så får vi ta en grundig evaluering av hva vi har gjort de siste 20 årene og se hva vi har gjort feil. Rio pluss 20 er i ferd med å bli Rio minus 20. I 1992 ble det gjort mange gode vedtak og avtaler. Disse er ikke fulgt opp. Verden er ikke på riktig vei, og det må vi ta konsekvensen av ganske raskt, sier Silva.

– Du høres veldig pessimistisk ut?

– Jeg er verken optimist eller pessimist. Jeg er kontinuerlig engasjert. I hele mitt politiske liv har jeg kjempet for et rettferdig og et sosialt inkluderende samfunn der økonomien tar hensyn til naturen. Penger og makt kan ikke få dominere. Denne kampen har jeg ikke tenkt å gi opp, sier Silva. ■

Holmås: – Norge har sagt klart fra

Vedtaket om ny skoglov i Brasil bekymrer utviklingsminister Heikki Holmås.

Av Jan Speed

– I DISKUSJONEN OM Brasils nye skoglov har vi gjort Norges synspunkter kjent. Noen av de meste kontroversielle avsnittene er strøket. For oss som er opptatt av å bevare regnskogen er det klart at samarbeidet med Brasil er avhengig av resultatene de får til, sier Holmås.

Regnskogfondet deler statsrådets bekymring for økt avskoging. – Den vedtatte loven gir fortsatt amnesti til

miljøkriminelle som har hogget ulovlig, og den åpner opp for mer avskoging. Dette vedtaket er et tilbakeslag for beskyttelsen av Brasils skoger, sier daglig leder i Regnskogfondet Lars Løvold.

Brasil har de siste årene vært Norges største bilaterale bistandspartner, etter at Holmås' forgjenger Erik Solheim gikk i spissen for et omfattende samarbeid mot avskoging i Amazonas. ■

10 **Aktuelt**

«« **Dagen man føder skal være den lykkeligste dagen i enhver kvinnes og hennes families liv. Disse dødsfallene er uakseptable fordi de kunne vært unngått.**

Utenriksminister Jonas Gahr Støre begrunner hvorfor Norge gir 500 millioner kroner til arbeid med å hjelpe gravide kvinner.

■ KENYA

Døde i helikopterstyrt

Kenyas sikkerhetsminister George Saitoti (66), hans vise-minister Joshua Orwe Ojonde, to livvakter og begge pilotene omkom i en helikopterstyrt like utenfor Nairobi søndag.

Saitoti skulle stille som presidentkandidat i valget til neste år.

Tørres må kutte tolv stillinger

Norsk Folkehjelp skal kutte 12 stillinger. Det kan bety oppsigelser. Målet er å redusere utgifter og styrke egenkapitalen. **Av Tiril Skarstein**

Lfor ansatte organisasjonen ny generalsekretær. Nå må Liv Tørres ta den sure jobben med å kutte ned på antallet stillinger i organisasjonen. Styret har gitt klar beskjed om at kostnadene må kuttes, og det er planlagt å redusere antall årsverk i Norge fra 110 til 98.

– Ledelsen har for tida samtaler med ansatte i stillinger som kuttes eller endres. Gjennom disse samtalen vil det bli klart hvor mange som må sies opp. Den prosessen skal være avsluttet før sommeren, sier konstituert kommunikasjonschef Øystein Sassebo Bryhni.

«Ryddig»

– Det varierer selvfølgelig hvordan de ansatte har mottatt beskjeden om kutt. De fleste har forstått at vi må

gjennom en slik prosess, men kutt vil jo alltid ramme noen, sier klubbleder Tord Lier.

Han understreker at prosessen har vært ryddig og at det er et godt samarbeid mellom ledelsen og fagforeningen, med ukentlige møter dem imellom. I tillegg har det vært flere allmøter med de ansatte.

– Man prøver i første omgang å unngå oppsigelser. Vi har en virkemiddelpakke til dem som blir berørt. De som velger å gå har mulighet til å slippe arbeidsplikt i oppsigelsestiden, slik at de skal få tid til å søke etter nye jobber, og vi har en avtale med et firma som skal kunne hjelpe tidligere ansatte tilbake i jobb, sier Lier.

Lav egenkapital

Ved revisjonene av Norsk Folkehjelps

Stemningen var god da Norsk Folkehjelps nye generalsekretær Liv Tørres frontet NRKs tv-aksjon i 2011. Pengene rullet inn. Nå må hun likevel kutte i staben.

FOTO: GORM KALLESTAD, SCANPIX

regnskaper har det i flere år blitt påpekt at egenkapitalen har vært for lav. Styret har krevd at noe gjøres for å styrke egenkapitalen. Organisasjonen hadde i 2011 en fri formålskapital på bare cirka 30 millioner kroner. Til sammenligning hadde Norges Røde Kors en fri formålskapital på over 2,1 milliarder.

– Hva som har vært gjort eller ikke gjort tidligere, kan vi ikke få gjort noe med nå. Men sakte, men sikkert, er vi nødt til å øke egenkapitalen slik at vi har en buffer ved uforutsette utgifter. Generalsekretæren har tatt tak i dette, sier Bryhni.

Et av grepene som tas er at to av seks regionkontorer legges ned. Orga-

nisasjonen skal heretter satse på fem virksomhetsområder: 1. førstehjelp og redningstjeneste, 2. asylpolitikk og drift av mottak, 3. arbeid for demokratisering og politisk påvirkning, 4. andre bistandsprogrammer, samt 5. minerydding.

Minerydding skånes

– Vi har forsøkt å spare penger i flere år, men ved hjelp av ostehøvel-prinsippet. Nå blir det mer strategiske kutt og en del mindre prosjekter blir nok borte. Jo mer vi kan rendyrke våre sterke områder, jo mer effektivt kan vi drive, mener Bryhni.

Norsk Folkehjelp er kjent som en av verdens største minerydderorganisasjoner. Dette satsingsområdet spares helt fra kutt. En viktig årsak er blant annet de store bidragene fra NRKs tv-aksjon i 2011 og etterspørsel etter Norsk Folkehjelps kompetanse på området. Folkehjelpens kontorer i utlandet berøres heller ikke av nedbemanningen. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Operasjon Dagsverk (OD) er skoleelevenes årlige internasjonale solidaritetsaksjon. Aksjonen består av to deler: en informasjonskampanje og OD-dagen. Vanligvis deltar over 175.000 elever og lærere fordelt på 650 skoler - både ungdoms-, videregående- og folkehøgskoler. Det jobbes inn rundt 30 millioner kroner.

Invitasjon til søknad om OD 2013

Norske solidaritets- og bistandsorganisasjoner inviteres til å søke om OD 2013 kampanjen. Hvert år velger norsk skoleungdom ut et prosjekt de ønsker å jobbe inn penger til under OD-dagen. Pengene går til å støtte utdannings- eller opplæringstiltak for ungdom i Afrika, Asia, Sør- eller Mellom-Amerika. Midlene kanaliseres gjennom norske organisasjoner som forvalter innjobbet beløp. Samarbeidsorganisasjonen må også bistå OD i forberedelsene til og gjennomføringen av ODs informasjonskampanje.

Søknaden må være OD i hende innen 10. september 2012.

OD har spesifikke kriterier for hva slags tiltak de kan støtte. Se mer informasjon om dette og søknadsveiledning på: www.od.no eller ta kontakt med ODs prosjektkoordinator Gøril Tomren på telefon 22 99 37 04 eller e-post: goril@od.no

«« Vi har forsøkt å spare penger i flere år, men ved hjelp av ostehøvel-prinsippet.

SPARING

6,8

millioner mennesker er i dag medlemmer av spare- og lånegrupper viser nye anslag fra organisasjonen Village Savings and Loans groups Associates.

SRI LANKA

Til sak mot Støre og Solheim

Ti norske diplomater er saksøkt i Sri Lanka. Forskeren Kumar Rupesinghe, som lenge var en av Norges nærmeste støttespillere, står bak søksmålet. Han har fått nærmere 35 millioner kroner i støtte til utviklingsprosjekter siden 2004. I 2009 ble samarbeidet avsluttet da UD fattet mistanke om at det var noe galt med regnskapene til stiftelsen han driver.

Vil stanse våpen til tyranner

Sterke krefter forsøker å hindre at en avtale om å regulere våpenhandel blir vedtatt i FN i juli. Aktivister over hele verden mobiliserer for fullt.

Av Jan Speed

Det blir et tøft løp å få til en avtale. Det er sterke våpeneksportører som ikke ønsker regulering, samtidig er dette en historisk sjanse til å forby uansvarlig våpenhandel, sier Borghild Tønnessen-Krokan i Forum for utvikling og miljø. Hun sitter i styret til den internasjonale alliansen, Control Arms, som er blitt nominert til årets Nobels fredspris.

Aktivistenes mål er en ny avtale, Arms Trade Treaty. Den skal dekke alle typer konvensjonelle våpen, ammunisjon og alle typer våpenoverføringer. Det skal ikke være lov å selge våpen til et land der det foregår brudd på menneskerettigheter, eller der det er stor fattigdom og korrupsjon. Avtalen skal også hindre at våpen havner på avveier eller selges videre til forbudte land eller grupper.

Dersom en effektiv avtale allerede hadde vært på plass, ville ikke Russland kunnet eksportere ammunisjon til for eksempel regimet i Syria. Norge og andre europeiske land hadde heller ikke kunnet selge våpen til Libyas Muammar Gaddafi.

– Våpen er det eneste lovlige produktet for å ødelegge og drepe som ikke er regulert. Det er lettere å importere våpen enn bananer. En avtale er viktig for å gi en tryggere verden, sier Tønnessen-Krokan.

Vanskelig

Forum har sørget for at eksperter og dyktige aktivister fra land som har vært rammet av våpenbruk har kunnet delta på de forberedende møtene, senest i New York i begynnelsen av februar. Der fikk de statlige forhandlingene møte mennesker som er invalidisert av skuddskader. Møtet som beredte reglene for forhandlingene i New York i juli brøt nesten sammen. Aktivistene mener at Syria, Cuba, Iran og USA opptre som de store sinkene.

Våpenindustrien

- 1500 personer drepes hver eneste dag av væpnet vold eller konflikt.
- Åtte millioner håndvåpen produseres hvert år.
- Våpenhandel har en omsetning på 45–60 milliarder dollar i året.
- De fem permanente medlemmene av FNs sikkerhetsråd står for 88 prosent av all våpenhandel.

Før møtet stilte lederne for FNs barnefond, FNs utviklingsfond, FNs høykommissær for flyktninger, FNs høykommissær for menneskerettigheter og FNs visegeneralsekretær for humanitære saker seg bak kravet om en streng og omfattende våpenavtale.

Forhandlingene i New York i juli kommer til å bli vanskelige fordi det er sterk uenighet statene imellom og avstemningsprosessen er komplisert. Sivilsamfunnsorganisasjoner vil få lov til å være til stede under forhandlingene. Det betrakter de som en seier.

Skyggeverden

– Den internasjonale våpenhandelen er kanskje ikke det som fører til konfliktene, men den lette tilgangen på våpen øker både intensiteten og omfanget av konflikter, sier Andrew Feinstein til Bistandsaktuelt.

Han har skrevet boken «*The Shadow World: Inside the Global Arms Trade*». Boken er den første i sitt slag om temaet på 20 år. Den bygger blant annet på forfatterens erfaringer som

Andrew Feinstein har skrevet den første store gjennomgangen av våpenindustriens skyggesider på mange år. FOTO: JAN SPEED

aktivist og parlamentsmedlem for regjeringspartiet ANC i Sør-Afrika.

Som ferskt parlamentsmedlem gransket Feinstein en stor våpenhandel mellom ANC-regjeringen i Sør-Afrika og selskapene BAE Systems i Storbritannia og svenske SAAB. Forsvarsdepartementet i Pretoria gikk til innkjøp av krigsfly og øvingsfly.

– Dette var fly som Sør-Afrika ikke trengte, som flyvåpenet ikke ønsket seg og som landet ikke har råd til å bruke. I tillegg ble det bestilt fire avanserte krigsskip fra Tyskland, som landet heller ikke har råd til å drifte, sier Feinstein.

Ikke råd til medisin

Sør-Afrika vil innen 2018 ha brukt 60 milliarder kroner på nye våpensystemer. Det meste er kjøpt fra europeiske land. De sørafrikanske innkjøpene har blitt tilrettelagt og er ivrig applaudert av politikere i Sverige, Storbritannia, Frankrike og Tyskland. Samtidig er over én milliard kroner i bestikkløst blitt utbetalt til politikere, byråkrater, mellommenn og til ANC i forbindelse med handelen, ifølge Feinstein.

Samtidig med at avtalene ble undertegnet, påstod daværende president Thabo Mbeki at Sør-Afrika ikke hadde nok penger til å behandle hiv og aids-pasienter i landet. Det bidro

til at over 350 000 mennesker mistet livet.

Korrupsjonens mor

Med ANC-toppene Thabo Mbeki og Jacob Zuma i spissen satte partiet en stopper for den parlamentariske granskningen av våpenkjøpene. Feinstein forlot det sørafrikanske parlamentet i protest. Han flyttet til England der han har fortsatt å arbeide mot korrupsjon i næringslivet. Og den mest korrupte business i verden er våpen, mener Feinstein.

– Våpenindustrien dreier seg om omfattende korrupsjon, stor sløsing og massive overskudd – ikke om vår egen sikkerhet, sier han.

Korrupsjonsbekjemperen mener at den offisielle våpenhandelen mellom land og svartebørshandelen er vevd sammen ved at folk går inn og ut av forskjellige roller i våpenindustrien, det offentlige og sikkerhetstjenestene.

Feinstein er også kritisk til hvordan en rekke vestlige demokratier selger våpen til alle som har penger.

– De har få betenkeligheter. Da Nato-fly støttet opprøret mot Muammar Gaddafi i Libya var det ikke bare russiske våpen de måtte ødelegge. Diktatoren hadde også kjøpt våpen av Frankrike, Italia, Tyskland og Storbritannia, sier Feinstein. ■

Lettilgang til våpen øker både omfanget og intensiteten i konflikter i mange land. Bildet viser tungt bevæpnede opprørere i Kongo. FOTO: JAN SPEED

12 **Aktuelt**

Frustret giver vil anmelde <<barne- hjelpere>>

Barnas Forening oppgir å jobbe i Romania. Men ut fra nettsidene er det vanskelig å finne ut konkret hva slags prosjekter de er involvert i.

Giveren Espen Eriksen ville vite hva pengene han ga til Barnas Forening ble brukt til. Men de klare svarene uteble. – Dette virker jo som ren svindel, sier Eriksen som vil politianmelde foreningen.

Av Tor Aksel Bolle

For noen år siden var Eriksen i et 30-årsdrag. Som en litt annerledes gave til jubilaranten var han en av flere som ga en pengesum til organisasjonen Barnas Forening. Siden den gang har Eriksen med jevne mellomrom blitt oppringt og bedt om å støtte organisasjonen. Noe han ofte har gjort.

– Til sammen har jeg vel gitt rundt 1500 kroner, sier han.

Sosionom-utdannede Eriksen er ansatt i Oslo kommune. I jobben hadde han i fjor kontakt med romfolk fra Romania som oppholder seg i Oslo. Han ble derfor interessert i situasjonen for fattige mennesker i Romania. Siden Barnas Forening oppgir at de jobber i Romania, ville Eriksen vite mer om hva slags prosjekter han hadde vært med på å støtte.

– Informasjonen jeg fant på hjemmesidene til Barnas Forening var lite konkret. Det sto for eksempel ikke noe om hvor i landet de jobbet, hvem de samarbeider med og hvor mange barn som får hjelp. Det var heller ikke noe regnskap eller informasjon om hvem som driver organisasjonen, forteller Eriksen.

Oppgitt og sint

Han forsøkte å ringe nummeret som sto på organisasjonens hjemmeside, men kom kun til en telefonsvarer. Da han en tid etterpå igjen ble oppringt og bedt om å støtte Barnas Forening, benyttet han anledningen til å stille spørsmål. Men verken selger eller salgssjef i telefonsalgfirmaet var i stand til å gi Eriksen detaljer om prosjektene som foreningen støtter. De

Espen Eriksen har støttet Barnas Forening i flere år. Han er provosert over at organisasjonen ikke kan gi han skikkelig informasjon om hva de driver med i Romania.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

tilbød å sende han et infohefte, mot at han støttet organisasjonen nok en gang. Eriksen fikk også e-postadressen til Knut Foseide som er styreleder i Barnas Forening.

– Nå var jeg både oppgitt og sint. Jeg ba om å få refundert pengene jeg hadde gitt. Så sendte jeg en e-post til styreleder Foseide og ba om fakta. Jeg spurte blant annet etter navn på barnehjem, adresser og kontaktpersoner i Romania, sier Eriksen.

– Ikke godt nok

Etter en uke fikk han svar. I en e-post beklaget styreleder Foseide at organisasjonen framstår som «noe ustrukturert». Ifølge Foseide skyldes det at Barnas Vel fokuserer mer på bistandsarbeid enn på administrasjon. Foseide beklaget også manglende informasjon. «Vi prøver å bli bedre på informasjon, men har ikke økonomi

til å levere profesjonell markedsføring som de store hjelpeorganisasjonene kaster bort titalls millioner i året på», skrev Foseide.

På Eriksens spørsmål om konkret informasjon oppga Foseide navn på noen byer i Romania, en kort beskrivelse av tiltak som angivelig hjelper om lag 150 barn og navn på en kontaktperson. Ingen adresser eller telefonnummer.

– Dette er jo selvfølgelig ikke godt nok og gjør meg egentlig bare mer mistenksom. Basert på den informasjonen jeg har fått, er det fortsatt nesten umulig for meg å finne ut hva Barnas Forening faktisk gjør i Romania, sier Eriksen.

Vil gå til politiet

Eriksen sier til Bistandsaktuelt at han er kraftig provosert av det han oppfatter som en useriøs organisasjon.

– For meg ser dette ut som ren svindel. Hvis det er slik at man bruker historier om fattige barn for å tjene penger til seg selv, så er det helt forkastelig. Jeg kommer nå til å politianmelde organisasjonen slik at politiet kan vurdere om det de driver med er lovlig, sier Eriksen. ■

«Hvis det er slik at man utnytter fattige barn for å tjene penger, så er det helt forkastelig.

Espen Eriksen, giver

Styrer tre organisasjoner som samler inn penger

Knut Foseide er styreleder og eneste styremedlem i Barnas Forening samt i to andre organisasjoner. Et svensk telefonsalgfirma samler inn penger til alle de tre organisasjonene.

Knut Foseide, opprinnelig fra Stavanger, stiftet Barnas Forening i 2008. Ifølge nettsidene har organisasjonen prosjekter i Afrika, Asia, Europa og Latin-Amerika. En adresse i Oslo oppgis som kontoradresse. På denne adressen finnes det imidlertid ikke spor etter Barnas Forening. Det oppgis også et norsk telefonnummer. Ringer man dette nummeret kommer man til ABB Marketing, et telefonsalgfirma i Arvika.

Foseide er også styreleder og stifter av organisasjonen Barnas Vel som ble registrert i Brønnøysundregisteret i 2006. På nettsidene står det at Barnas Vel er en nordisk humanitær organisasjon som retter sin innsats mot «verdig trengende barns oppvekstvilkår og framtidsmuligheter». På sidene oppgis det også at man arbeider med å utvikle barnehjem i Murmansk og St. Petersburg. Organisasjonen står også bak skoleutvikling i Eritrea.

Knut Foseide, styreleder i Barnas Forening.

FOTO: DAGBLADET / HENNING LILLEGÅRD

Foseide driver også en annen organisasjon, School 4 Life. Den ble opprinnelig stiftet i 2005 av nordmennene Ronny Zachariades og Raymond Berg. De to drev også telefonsalgfirmaet Trustline. I likhet med ABB Marketing var også dette firmaet basert i Arvika. Tidligere ansatte hevdet i svenske medier at School 4 Life var startet bare for å tjene penger til konkurstruede Trustline. Det skjedde i 2005. På organisasjonens hjemmesider opplyses det at School 4 life jobber med utdanning og it-opplæring i Indonesia. Den eneste kontaklinformasjonen på School 4 Life sine nettsider er en e-postadresse og et telefonnummer til telefonsalgfirmaet ABB Marketing.

Foseide oppholder seg i utlandet, men skriver i en e-post at Barnas Forening ikke ønsker å besvare våre spørsmål. Dette skyldes ifølge Foseide «skjev og tendensiøs omtale» i bladet i 2009. Den gang forklarte Foseide til Bistandsaktuelt at Barnas Forening var en paraplyorganisasjonene til Barnas Vel og School 4 Life. Han oppga at de tre organisasjonene til sammen hadde 6 millioner kroner i inntekter i 2010, hvorav omtrent 2,3 millioner kroner gikk til formålet. Resten var betaling til telefonsalgfirmaet. På spørsmål om det fantes noe regnskap lovet Foseide at det skulle være klart våren 2011. Men noe regnskap har verken Bistandsaktuelt eller giver Espen Eriksen fått. ■

Norsk forsker om Afghanistan-bistand:

– Revurdér hele satsingen

Det er tverrpolitisk enighet på Stortinget om at Norge skal opprettholde bistandsnivået til Afghanistan også de neste fem årene. – Symbolpolitikk som ikke tar inn over seg realitetene i landet, mener Afghanistan-ekspert Astri Suhrke. **Av Tor Aksel Bolle**

Omtrent samtidig som den kritiske evalueringen av norsk bistand til Afghanistan (se undersak) ble offentliggjort, diskuterte politikerne Norges engasjement i landet på Stortinget. Utenriksminister Jonas Gahr Støre understreket at regjeringen ønsker at Norge skal fortsette å gi mye penger til Afghanistan. Regjeringen ønsker å opprettholde bistandsnivået – 750 millioner kroner per år – også de neste fem årene.

Bred støtte

Dette fikk regjeringen tverrpolitisk støtte for i Stortinget. Fremskrittspartiets talere var blant de som mente det ikke var alternativer til et fortsatt høyt bistandsnivå.

– Afghanistan mottar noen fantastisk store beløp i bistand fra verdenssamfunnet, og det finnes dessverre ikke noe alternativ til det. Slik det er i dag, er det den eneste løsningen hvis man skal få til noe, sa partiets stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen.

Han erkjente samtidig at det var

«Fremover kommer det trolig til å bli enda vanskeligere å ha kontroll over hvordan de norske pengene blir brukt.

problemer både med myndighetenes kapasitet og med korrupsjon.

Seniorforsker ved Chr. Michelsens institutt Astri Suhrke har fulgt utviklingen i Afghanistan i en årrekke. Hun er kritisk til politikernes iver etter å bruke store summer i et krigsherjet land. Suhrke mener mye har gått fra vondt til verre de siste årene. Det er stor uklarhet om hva som vil skje når USA og andre land etter hvert trapper ned den militære tilstedeværelsen.

– Det som blir viktig fremover er ikke å drive symbolpolitikk og fokusere på å opprettholde et bestemt volum på bistanden. Norge bør tenke mye mer på hva som er bærekraftig i Afghanistan på sikt. Man bør tenke mer på hva som er god bistand og mindre på politikk, sier Suhrke.

Lydhør elite

CMI-forskeren kom i fjor med boka «Eksperimentet Afghanistan». Der skrev hun om hvordan de mange bistandsmilliardene til Afghanistan har hatt en rekke negative konsekvenser. Blant annet mener Suhrke at bistandsavhengigheten har ført til at den afghanske eliten er mer opptatt av å lytte til givne enn egen befolkning.

– En fortsatt pengestrøm fra givne kan forsterke dette og skape enda mer kortsiktig tankegang i Kabul. Fremover kommer det trolig også til å bli enda vanskeligere å ha kontroll over hvordan de norske

– Norge må begynne å tenke mer på de langsiktige virkningene for den afghanske befolkningen og mindre på politiske markeringer, mener Afghanistan-kjenner Astri Suhrke.

FOTO: CMI

pengene blir brukt, sier Suhrke.

Hun mener Afghanistan står i en særstilling blant land Norge gir bistand til.

– Det er flere grunner til at det er slik. Norge og andre givere har investert mye politisk i prosjektet, vi må dekke over rettetten vår. Dessuten har kvinners situasjon og menneskerettigheter i Afghanistan er blitt en viktig symbolsak. Derfor aksepterer man i praksis både mangelfull kontroll over bistanden og systematisk korrupsjon.

Tenk bærekraft!

– Men både Norge og andre givere understreker nå at det følger

strengt krav med bistanden. Kan ikke det presse frem endringer?

– Nepe. Givne har snakket om strenge krav til afghanerne i årevis. Situasjonen har bare blitt verre. Den systematiske korrupsjonen som også bistanden har bidratt til, kommer ikke til å forsvinne bare ved at man stiller strengere krav.

– Så hva bør vi gjøre?

– Vi må tenke nytt. Fokusere på langsiktighet og bærekraft i bistandsprosjektene våre, ikke mengden av penger som brukes. En slik linje krever politisk mot. Så får vi se om det motet finnes, sier Suhrke. ■

Afghanistan-rapport: Korrupsjon kveler utvikling

NORGE HAR SIDEN 2001 gitt 5,4 milliarder kroner i bistand til Afghanistan. Men massiv korrupsjon og ufred har svekket effekten av de norske bistandsmilliardene.

Det er blant konklusjonene i en fersk evaluering av Norges bistand til Afghanistan siden 2001. Ifølge rapporten er omfattende korrupsjon og dårlig styresett hovedårsaken til at verken Norge eller andre givere har nådd målene sine. Evalueringsteamet mener givne har vært helt klar over den omfattende korrupsjonen. I en del tilfeller har

givne også bidratt til å forsterke korrupsjonskulturen, heter det i rapporten fra det nederlandske firmaet Ecorys.

– Norge har gitt penger til Verdensbankens Afghanistan-fond. Fondet har gitt penger til afghanske departementer. Disse har hatt svak administrasjon og dårlige rutiner for å kontrollere sine samarbeidspartnere. På den måten har Norge og de andre givne indirekte forverret korrupsjonen, skriver Ivo Gijberts i en e-post til Bistandsaktuelt.

Han har vært prosjektansvarlig

for Afghanistan-evalueringen i det nederlandske firmaet.

Evalueringen slår fast at norske regler og rutiner for å forhindre korrupsjon har hatt liten virkning i Afghanistan. Utenriksdepartementets regler og krav til partnere kan ha begrenset korrupsjonen på lavere nivå. Derimot har UD's regler «hatt ingen effekt på den langt mer skadelige store korrupsjonen som har foregått i noen av ministeriene», skriver evalueringsteamet. «Givne har tatt en enorm risiko som bare har blitt større jo større budsjettene har blitt», heter det også i rapporten.

Ifølge evalueringsteamet er det i mange tilfeller vanskelig å finne ut av hva de norske milliardene har bidratt til. Det skyldes blant annet at givne hadde det så travelt med å komme i gang i 2001 at de valgte å ikke bruke tid på å finne ut hvordan situasjonen faktisk var den gang. Samtidig har sikkerhetssituasjonen gjort at det er blitt stadig vanskeligere å kontrollere hva bistanden har gitt av resultater.

Rapporten slår fast at det i årevis har vært for få ansatte på den norske ambassaden i Kabul. Det skyldes sikkerhetssituasjonen. Ambassaden har de tre siste årene hatt ansvar for forvaltningen av rundt 500 millioner bistandskroner årlig. Dette har resultert i en «tung byrde for en kronisk underbemannet ambassade». Den svake bemanningen har også bidratt til å svekke kontrollen av de norske pengene.

Evalueringene gir Norge ros for å ha vært en stabil giver som har gitt bistand i tråd med afghanske prioriteringer. Ifølge rapporten har norske bistandskroner blant annet vært med på å gi millioner av barn skolegang og har bidratt til bedre helsetjenester. Men verken Norges eller andre lands bistand har sørget for at man har nådd målene om fred, godt styresett og fattigdomsbekjempelse. Korrupsjonen er fortsatt massiv. Landet er fortsatt ustabil og store deler av befolkningen lever fortsatt i dyp fattigdom, fastslår rapportforfatterne. ■

Les mer på nett

Les hele rapporten her: <http://tinyurl.com/c40a9tm>

14 **Aktuelt**

Dyre revisorer ga dobbel regning

Verdens naturfond tapte omlag 2,5 millioner kroner på ansattes svindel i Tanzania. Kostnadene til å granske saken førte til at sluttregningen ble minst dobbelt så høy.

Av Even Tømte og Kizito Makoye, i Oslo og Dar es Salaam

Saken kan gi vann på mølla for de som kritiserer Utenriksdepartementets praktisering av dagens nulltoleranse-politikk. Kritikerne i bistandsorganisasjonen ønsker at UD og Norad skal dele noen av kostnadene ved korrupsjonsundersøkelser av bistand.

Omlag 400 000 dollar – nesten 2,5 millioner kroner – har gått tapt som følge av korrupsjon ved WWFs Tanzania-kontor. Det går fram av en rapport fra revisorfirmaet Ernst & Young, som miljøorganisasjonens hovedkontor satte til å undersøke saken.

Falske regninger

Svindelen skjedde ved at ansatte leverte falske reiseregninger etter se-

Det har blitt færre ansatte ved WWFs hovedkontor i Dar es Salaam. 15 ansatte har fått sparken som følge av korrupsjonssaken. FOTO: KIZITO MAKOYE

minarer og kurs. Ofte hadde de bodd på et billigere hotell enn de leverte kvittering for, eller regningene var manipulert til å bli høyere enn de var i virkeligheten.

Ernst & Young undersøkte fire prosjekter og avdekket korrupsjon i alle.

Andrew Fitzgibbon, utenlandssjef i WWF-Norge
FOTO: WWF-NORGE

Til sammen har prosjektene budsjetter på 15,4 millioner dollar. To av prosjektene er støttet av Utenriksdepartementet, mens to er støttet av de amerikanske bistandsmyndighetene USAID.

WWF vil nå betale tilbake prosjektstøtte de har mottatt fra UD og USAID.

– Vi vil erstatte alle tap til giverne, og vi ser fram til å fortsette å samarbeide videre med dem, uttalte WWF Internationals styreleder Yolanta Kabadse.

Dyr svindel

Sluttregningen for organisasjonen blir minst dobbelt så stor som beløpet som ble svindlet.

– Vi må betale tilbake UD og USAID, samt betale for revisorer og ekstra administrative kostnader, forteller WWF-Norges utenlandssjef Andrew Fitzgibbon.

Han anslår at revisorer og administrasjon påfører organisasjonen kostnader på minst 400 000 dollar til.

Bistandsaktuelt har tidligere skrevet at flere frivillige organisasjoner er misfornøyde med måten Utenriksdepartementet praktiserer sin nulltoleranse for korrupsjon. Regelverket håndheves for firkantet, med for mye opptatthet av tilbakebetaling og straff. Derimot er det få positive incentiver til å avsløre korrupsjon, lød kritikken (Bistandsaktuelt nr. 9-2011).

Nødvendig

Regnskogfondet og misjonsnettverket Digni var blant de som etterlyste en mer fleksibel UD-praksis.

Fitzgibbon mener pengebruken

er nødvendig. I motsetning til andre i bransjen ønsker han ikke å kritisere dagens praktisering av korrupsjonsreglene i norsk bistand.

– Dette kommer til å bli dyrt, men det er noe man risikerer når man tar andres penger og bruker dem til å forsøke å forandre verden. Hvis det hjelper oss å renvaske organisasjonens navn og finne tiltak som kan hindre at slikt skjer i framtida, er det uansett en god investering, sier han.

Omdømme

– Omdømmet vårt er det viktigste vi har. Vi må overbevise andre om at vi er en organisasjon det er verdt å investere i. Derfor er det i vår egen langsiktige interesse å etterforske slike påstander, forklarer Fitzgibbon.

Han mener at profesjonelle granskere må inn når det er en rimelig sjanse for at en mistanke om bistandssvindel kan vise seg å være sann.

– Det gjør vi både for å få gjort en skikkelig jobb, og for å vise omverdenen at vi tar dette på alvor.

Stoppet

I tillegg til de økonomiske tapene, har svindelen ført til at arbeidet med WWFs programmer i Tanzania har stoppet opp. 15 av organisasjonens ansatte har fått sparken. Blant dem er WWF-Tanzanias toppsjef Stephen Mariki som ble tvunget til å trekke seg i midten av februar.

– Sivilsamfunnsprogrammet er fremdeles stoppet. For øyeblikket vet vi ikke om noen av tiltakene vil bli gjenopptatt i løpet av året, sier Fitzgibbon. ■

even.tomte@gmail.com

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY
eea grants

norway grants

Financial Mechanism Office (EFTA Sekretariat, Brussels) is recruiting a Reporting and Evaluation Officer (VA 19/2012)

Sekretariat for EØS-midlene

Do you want to work in an international context and contribute to the development of and cooperation with 15 countries in central and southern Europe?

The Financial Mechanism Office (FMO) administers the EEA Grants and Norway Grants on behalf of Iceland, Liechtenstein and Norway. The funding schemes aim at reducing economic and social disparities in the European Economic Area (EEA) and strengthening of bilateral relations with the 15 EU countries benefiting from the funding.

Key areas of support include environment and climate change, civil society, human and social development, cultural heritage and cultural exchange, research and scholarships, decent work and justice and home affairs.

Applicants need to have at least five years of relevant work experience in statistical and reporting work and analysis, and project management.

The FMO is affiliated to the EFTA Sekretariat in Brussels and has 50 staff members from 13 countries. For further information and a full description of the position, please consult www.eegrants.org and jobs.efta.int where interested applicants must apply online via the EFTA recruitment tool.

Deadline for submission of application: 8 July 2012.

« Vi må betale tilbake UD og USAID, samt betale for revisorer og ekstra administrative kostnader.

WWF-Norges utenlandssjef Andrew Fitzgibbon.

Hvor i verden er det verst å være mor?

FOTO: KEN OPPRANN

FOTO: GMB AKASH

FOTO: GMB AKASH

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Og hvor er det best?

En ny undersøkelse ser nærmere på levekårene for verdens kvinner og barn, og kårer det verste og det beste landet for verdens mødre. Til sammen 165 land er undersøkt. →

16 Reportasje

Her har mødre det **verst**

Organisasjonen Save the Children har sammenlignet levekårene for kvinner og barn i 165 land i verden.

Helt på topp finner vi Norge. Helt på bunnen finner vi det vestafrikanske landet Niger.

Blant de ti landene med verst levekår ligger åtte i Afrika sør for Sahara.

Av Gunnar Zachrisen, i Niger og Norge

Niger

- Forventet levealder kvinner: **56**
- Utdanning for jenter (antall år på skole): **4**
- Fødsler hvor helsepersonell er til stede: **33 %**
- Andelen kvinner som dør under fødsel (livsløpsrisiko): **1 av 16**
- Kvinnens bruk av prevensjon: **5 %**
- Antall barn per kvinne: **7**
- Barnedødelighet (under 5 år): **1 av 7**
- Underernæring blant barn: **40 %**
- Kvinnens inntekt (i prosent av menns): **34 %**
- Kvinnens politiske deltakelse (parlament): **13 %**

KILDE: STATE OF THE WORLD'S MOTHERS 2012 / SAVE THE CHILDREN

En familie foran sin bolig, en stråhytte i Vest-Afrika. Doukimo

Zacary er 30 år og har rukket å få seks barn. Pappa Yacoubou Zacary holder tre år gamle Razak på armen. Ved siden av ham står Doukimo med fem måneder gamle Mouniratou. Foran henne står ni år gamle Hafissou, i midten Harissou (7) og helt til venstre Zeynabou (5). Aller forrest: Alhousseini (4). – Det er et problem for Doukimo at barna kommer for tett, sier Yacoubou.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Doukimo er 30 år. Hun bor i verdens mest mødrefriendly land. Doukimo giftet seg med seks år eldre Yacoubou da hun var 18 år. Ingen av dem har gått på skolen. De er bønder og har alltid bodd i denne landsbyen i det vestlige Niger. I løpet av de siste ni årene har paret fått seks barn. Hvert eneste år drar Yacoubou fra landsbyen i den tørreste tida på året. Da drar han til Benin eller Elfenbenskysten. Der selger han skobørster eller pusser sko i byene. Det gir ekstra inntekter til familien. I mellomtida må Doukimo passe ungflokken alene. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Her har mødre det **best**

Norge

Forventet levealder
kvinner: **83**

Utdanning for jenter
(antall år på skole): **18**

Fødsler hvor helse-
personell er til stede: **100 %**

Andelen kvinner som
dør under fødsel
(livsløpsrisiko): **1 av 7600**

Kvinnerns bruk
av prevensjon: **82 %**

Antall barn per kvinne: **2**

Barnedødelighet
(under 5 år): **1 av 175**

Underernæring
blant barn: **0 %**

Kvinnerns inntekt
(i prosent av menns): **77 %**

Kvinnerns politiske
deltakelse (parlament): **40 %**

KILDE: STATE OF THE WORLD'S MOTHERS 2012/
SAVE THE CHILDREN

En familie foran sin bolig, en treroms leilighet på Skøyen i Oslo, i verdens mest utviklede land. Mamma Ingrid Harg (31) og pappa Kjetil Dalshaug (28) viser fram sitt ene barn, seks uker gamle Emilie. Barnet skal vokse opp i verdens rikeste land.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Ingrid Harg er 31 år. Hun bor i verdens mest mødrevennlige land. Ingrid er samboer med Kjetil Dalshaug, som er 28. Begge har høyere utdanning og solid inntekt. Hun som intensivsykepleier, han som flyver.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Presidenten etterlyser 24 milliarder kroner

24 milliarder kroner mangler i den sørsudanske statskassa. Mesteparten er trolig stjålet av utro tjenere. Den massive korrupsjonen får imidlertid ikke konsekvenser for norsk bistand til den unge staten. **Av Jan Speed**

«**R**undt 4 milliarder dollar er ikke gjort rede for eller er blitt stjålet av tidligere og nåværende statsansatte, og av korrupte individer med tette bånd til offentlig tillitsvalgte». Det skrev Sør-Sudans president Salva Kiir i et brev som nylig ble sendt til 75 tidligere og nåværende myndighetspersoner i Sør-Sudan. I brevet fremgår det at myndighetene i landet ikke vil straffe forfølge de som frivillig gir tilbake pengene de har tatt, tilbake.

Arvinn Gadgil, statssekretær i Utenriksdepartementet, mener det er positivt at Salva Kiir nå går tøft ut mot korrupsjonen i landet han leder.

– Vi er veldig glad for at Salva Kiir går åpent og hardt ut. Det skulle bare mangle, man kan ikke bygge en stat på løgn og fanteri. Det dreier seg om enorme summer, sier Gadgil.

Risikofyllt

Norge planlegger å gi om lag 430 millioner kroner til Sør-Sudan i år. De enorme korrupsjonsproblemene får ingen konsekvenser for norsk bistand til landet.

– Vi er bevisst de store korrupsjonsproblemene. Kun en promille av den norske bistanden går direkte til myndighetene. Resten kanaliseres gjennom internasjonale fond, FN og norske organisasjoner. Samtidig er det et dilemma for statsbygging at vi unngår deres institusjoner. På sikt er målet å bruke midlene gjennom statlige kanaler, sier Gadgil.

– Er dere sikre på kontrollen med pengene som går til Sør-Sudan gjennom FN og fondene?

– Å arbeide i land som Sør-Sudan er noe av det mest risikofyllt man kan gjøre. Det er vanskelig å si at man er trygg nok, men vi gjør mye for å hindre korrupsjon. Det er alltid på agendaen, sier Gadgil. Han mener det er viktig å fortsette å støtte den unge staten på tross av korrupsjonsproblemene.

– At 75 høytstående folk kan være involvert, er tegn på et rimelig råtten system. Men det ville vært feil å gi opp Sør-Sudan nå. I dette arbeidet må vi se etter lederens vilje til å ta grep. Etter dette brevet har jeg fått mer tro på at korrupsjon blir tatt på alvor, sier Gadgil.

Arvinn Gadgil, statssekretær i Utenriksdepartementet.

Kontoer i utlandet

Mye av pengene som nå har forsvunnet var trolig opprinnelig oljeinntektene som ble overført fra Sudan i nord til myndighetene i Juba. Norske konsulenter har nylig hjulpet Sør-Sudan med å utarbeide en ny petroleumslov.

– Loven krever åpenhet og systemer for å sikre mot korrupsjon. Det er et ekstremt viktig bidrag siden olje er landets viktigste inntektskilde på sikt, mener Gadgil.

President Salva Kiir tror mesteparten av de savnede pengene står på bankkontoer rundt om i verden. Han har bedt flere land om hjelp til å finne pengene. Norge støtter et Verdensbanken-prosjekt for å spore stjålne formuer. De jobber med flere saker i Sør-Sudan.

Lise Stensrud, som er fagdirektør for anti-korrupsjon i Norad, er usikker på hvilken effekt det vil ha at presidenten lover straffefrihet for de som leverer tilbake pengene de har tatt.

– Erfaring fra andre typer av amnesti for kriminell virksomhet er delte. Det har vært mest vellykket når det er full åpenhet rundt straffefriheten. Det er nødvendig for at prosessen skal ha en legitimitet, sier Stensrud. Hun synes det er vanskelig å bedømme om initiativet fra presidenten skyldes ekte vilje til å bekjempe korrupsjonen i landet.

Men kanskje kan resultatet på sikt blir at statskassa passes bedre på. Og kanskje kan amnestiet gir insentiver

til både framtidig kontroll og straffeforfølgelse mot personer som tapper staten for ressurser, sier Stensrud.

Frigjøringshelter stjeler

Personene som har stjålet penger fra Sør-Sudan er i all hovedsak knyttet til den tidligere frigjøringsbevegelsen Sudan People's Liberation Movement (SPLM), som nå styrer landet. Sør-Sudans antikorrupsjonskommisjon sier at de har klart å få tilbake rundt 360 millioner kroner som tidligere er blitt svindlet fra staten. De har også bedt 5000 høyere offentlige ansatte og offiserer om å registrere sine formuer i et offentlig register. Godt under halvparten har svart. Det er ingen straff for ikke å svare.

«Selv om president Kiir har offentlig kritisert korrupsjon, er det et problem i alle grener av statsforvaltningen. Det forverres av dårlig bokføring, slappe prosedyrer og at bedre lover lar vente på seg,» skrev det amerikanske utenriksdepartementet i en rapport om Sør-Sudan i slutten av mai. Ifølge amerikanerne håndheves ikke lovene som finnes mot korrupsjon i Sør-Sudan. ■

Sør-Sudan

■ Verdens yngste stat, selvstendig i 9. juli 2011. Befolkning på 8,2 millioner. Mottar om lag 400 millioner kroner årlig i bistand fra Norge.

«**A** arbeide i land som Sør-Sudan er noe av det mest risikofyllt man kan gjøre.

President Salva Kiir appellerer til sine korrupte kollegaer: – Vær så snill, betal tilbake pengene du har stjålet. Jeg tilgir. FOTO: UN PHOTO

Rike investorer skal <<redde Afrikas sultne>>

Det nye landet Sør-Sudan har store, fruktbare områder. Og under bakken kan det skjule seg gull og mineraler. Prisen for å leie jord er meget lav. FOTO: BIBIANA D. PIENE

Under påskudd om å redde Afrikas sultne har dollarstinne investorer fått kontrakt på enorme landområder i Sør-Sudan. Men hva er de egentlig ute etter?

Av Bibiana Piene, i Juba, Lainya og London

So the question is, er det sånn dere vil behandle investorer i dette landet? Vi trenger ikke å komme hit, vet du!

En buldrende røst med Texas-akcent strømmer ut gjennom den åpne døra til Joseph Kulangs kontor, investeringsdirektøren i delstaten Sentral-Ekvatoria i Sør-Sudan. Vi som sitter utenfor, kan ikke unngå å høre hva som blir sagt.

Like etter kommer en røslig, rød-musset mann i 70-årene til syne, med en yngre kar (som skal vise seg å være sønnen) og en sikkerhetsvakt i hælene. Mannen har tatt av seg dresssjakka, den lyserosa skjorta kleber seg til kroppen i den sørsudanske heten. Han løsner på det stramme slipset.

– Let's go, sier han og stabler seg inn i en ventende sølvfarget landrover. I en rød støvsky forsvinner følget.

Investeringsdirektør Kulang er over to meter høy og ulastelig antrukket i skreddersydd dress. Mannen oser kjølig autoritet.

Ville ha hjelp

– Hva var det de ville?

– Det kan jeg dessverre ikke si. De ville ha hjelp. Men jeg kan ikke hjelpe dem, sier Kulang og slår beklagende ut med hendene.

Investeringsdirektøren vil svært gjerne ha investorer til verdens yngste nasjon. Det er hans jobb å løse dem gjennom et komplisert regelverk. Hver dag får han telefoner fra alle verdenshjørner.

– Vårt oppdrag er å sørge for at investorene trives og promotere de fordelene investeringene vil ha i et lokalsamfunn, sier han.

Men det er også hans jobb å påse at loven blir fulgt.

– Mange forstår ikke helt kulturen her, sier Kulang.

På skrivebordet i blank mahogny ligger et enkelt visittkort i kremfarget papp, lagt igjen av mannen med Texas-aksent. Navnet står trykket i kursiv: *Howard E. Douglas.*

Howard Eugene Douglas, amerikansk investor og tidligere nødhjelp-sambassadør fra Dallas, Texas, er mannen bak Sør-Sudans største og mest omstridte landinvestering, den såkalte Mukaya-avtalen. Avtalen, som ble inngått for fire år siden, gir Douglas og hans kompanjonger full kontroll over seks millioner mål land, tilsvarende et område tolv ganger større enn Oslo, i et av Afrikas mest fruktbare områder.

Mukaya ligger i Lainya-distriktet rundt 100 kilometer sør for Juba i den

folkerike delstaten Sentral-Ekvatoria, midt i det grønne beltet langs grensa til Uganda og Kenya. Kommunen – eller payam som det heter i Sør-Sudan – har rundt 80.000 innbyggere.

Kontrakten er datert 11. mars 2008 og undertegnet av en gruppe som kaller seg Mukaya payam-kooperativet og en representant for selskapet Nile Trading & Development (NTD), som Douglas i dag kontrollerer gjennom selskapet Kinyeti Development LLC.

150 000 kroner

Avtalen gir NTD kontrollen over alt land i kommunen, pluss litt av nabo-kommunene, pluss opsjon på å leie fire millioner mål til. I kontrakten gis selskapet retten til å drive landbruk, skogbruk, høste verdifullt tømmer, samt retten til eventuelle karbonkreditter. I tillegg får selskapet rett til å utforske og utvinne eventuelle forekomster av mineraler. Som for eksempel olje eller gass. Eller gull.

Prisen for den lukrative kontrakten er en engangssum på 75 000 sudanske pund, om lag 150 000 kroner.

I oktober 2008 setter myndighetene i delstaten Sentral-Ekvatoria sitt godkjenstempel på kontrakten og innkasserer betalingen.

Men hvordan får man en så lukrativ kontrakt i havn?

I London, på begynnelsen av 2000-tallet, blir den nå 72 år gamle britiske investeringsagenten og bankmannen Leonard Henry Thatcher introdusert for Samuel Taban, den sørsudanske SPLA-geriljaens øverste representant i Storbritannia under borgerkrigen med Nord-Sudan. De to

går sammen om en plan om å drive landbruk i Sør-Sudan, ifølge Thatcher.

Rundt 2005 danner Thatcher selskapet NTD. Omtrent samtidig oppstår gruppa Mukaya Payam Cooperative, som etter sigende skal representere befolkningen i Mukaya-kommunen.

Men kooperativet består av kun tre menn, alle fra Mukaya: Overhøvdningen i kommunen, en lokal advokat og – Samuel Taban.

Intensjonsavtale

I 2007 undertegner Thatcher og Taban en intensjonsavtale om landleie i Mukaya. Det er to år siden den endelige fredsavtalen mellom Sør- og Nord-Sudan ble undertegnet. Men framtida er uvis, vil Sør-Sudan få en folkeavstemning om selvstendighet og bli et eget land? Eller vil det igjen bryte ut krig med nord? Ingen vet, derfor forholder også utenlandske investorer seg stort sett avventende. Men noen er villige til å ta en risiko.

– Avtalen var resultatet av en lang prosess, bekrefter Len Thatcher på telefon fra London, etter at vi har forsøkt å få fatt i ham i flere måneder. Han forteller han at han på 2000-tallet ble venn med både Taban og Sør-Sudans tidligere, nå avdøde, landbruksminister Samson Kwaje. Ifølge Thatcher var han et nyttig, for ikke å si avgjørende, bekjentskap for alle som ville ha en bit av Sør-Sudans fruktbare land.

– Planen var å sette i gang med å dyrke mat for å avskaffe sulten i Afrika. Vet du hvor mange som sulter, i Kenya, i Somalia, ja, over alt? Det er helt unødvendig. I Sør-Sudan kan man dyrke mat nok til alle, sier han. Men

Joseph Kulang, investeringsdirektør i delstaten Sentral-Ekvatoria i Sør-Sudan.

20 Aktuelt

på telefonen ønsker han ikke å svare på spørsmål som hvorfor det var nødvendig å få kontroll over så enorme områder, hvordan leieprisen ble så lav, hvorfor lokalbefolkningen ikke ble konsultert, og hvor man tenkte seg at landsbyboerne skulle gjøre av seg.

– Send spørsmålene på e-post, sier han. Når svaret endelig kommer, lyder det: «After discussions with my Associates we have decided that we do not wish to discuss our situation in S.Sudan any further. Len Thatcher».

Mot slutten av 2000-tallet blir Thatcher alvorlig syk og ber sin gode venn Eugene Douglas om å overta selskapet NTD. Douglas er fra før godt kjent med Afrika gjennom jobben som nødhjelpsambassadør for daværende president Ronald Reagan midt på 1980-tallet.

Douglas oppretter selskapet Kinyeti Development LLC sammen med sønnen Christopher. De reiser til Sør-Sudan. De satser alt.

Douglas og hans følge har tatt inn på nybygde Quality Hotel i Juba. Når vi uanmeldt dukker opp og ber om et intervju, reagerer han først med sinne.

– Dere journalister er en pest og en plage. Dere er som slanger, som veps, bare ute etter et giftig stikk, sier han. Men så trår sønnen Christopher til.

– Dad. La oss høre hva hun har å si.

Kontrakten

Jeg sier at jeg gjerne vil høre deres versjon av historien om Mukaya-kontrakten, som har vakt mye oppstyr i Sør-Sudan. Blant annet har Norsk Folkehjelp rettet søkelyset mot investeringen i rapporten «The New Frontier» om landinvesteringer i Sør-Sudan.

– Mukaya-saken er et tydelig eksempel på hvordan investorer har prøvd å utnytte den skjøre situasjonen og svake styringen i Sør-Sudan. Hvis investorene kan deles inn i «the good, the bad and the ugly», så er dette definitivt «the ugly», sier prosjektleder Jamus Joseph i Norsk Folkehjelp.

Douglas, som hittil har holdt journalister på en armlengdes avstand, ler høyt av «the ugly»-karakteristikken. Han har både Gud og erfaringen som nødhjelpsambassadør på sin side. Business er bedre enn bistand, mener han.

– Se hvor mye bistand som har kommet inn. Se på resultatene. Innsatsen står overhodet ikke i forhold til resultatene. Men de såkalte «hjelperne», NGO-ene, vil heller kritisere investorer som oss! sier han hissig.

Jakten på jord

Siden år 2000 har utenlandske investorer fått leiekontrakter på minst 1,34 milliarder mål land i Afrika. Nedenfor følger en oversikt over de største landinvesteringene:

Mosambik: 108 millioner mål

Sør-Sudan: 57,4 millioner mål

Etiopia: 22 millioner mål

Liberia: 16 millioner mål

Tanzania: 6,4 millioner mål

Ghana: 4 millioner mål

Benin: 2,36 millioner mål

Mali: 2,3 millioner mål

Sierra Leone: 2,3 millioner mål

KILDER: INTERNATIONAL LAND COALITION, BISTANDSAKTUELT 2/2012

Nettverk

Ifølge Douglas er planen i Mukaya å satse på småskalalandbruk gjennom et nettverk av lokale bønder og øke produksjonen etter hvert. Det bøndene ikke trenger til eget forbruk, skal sendes ut på markedet. I tillegg skal det satses på industrielt landbruk, noe som – i teorien – kan skape mange arbeidsplasser.

– Dette er en pretty damn new modell, sier Douglas. Hittil har han satset mer enn 30 millioner dollar.

– Et prosjekt som dette vil forsvare lokalbefolkningen mot korrupte politikere. Dette kan bli en multimillioners dollarindustri, erklærer han. Inntektene skal deles 60-40 mellom NTD og Mukaya payam-kooperativet.

– Men hvorfor trenger du seks tusen kvadratkilometer jord til å drive småskalalandbruk?

– Størrelsen på området, nei, det betyr ingen ting. Ja, selv var jeg i sjokk da jeg skjønnte hvor stort område det er snakk om. Ikke sant, Chris, sier Douglas og retter et lyseblått blikk mot sønnen.

Sønnen Christopher, en tynn og mørk 32 år gammel statsviter, nikker alvorlig.

– That's right, dad, sier Christopher.

Ramaskrik

Fra sitt kontor på en høyde like utenfor sentrum av Lainya kan distriktskommisær Suba Samuel Manase skue ut over mil på mil med Afrikas mest fruktbare jord. Nesten alt Manase ser, har Douglas kontrakt på.

Men selv om kontrakten med NTD ble undertegnet allerede i 2008, fikk innbyggerne i Mukaya først vite om avtalen to år senere. Det skapte ramaskrik. Hva ville skje med landsbyene deres? Åkrene med durra? Forfedrenes graver og de hellige stedene? Og hvor skulle de selv gjøre av seg? Frykten for å bli tvangsflyttet spredte seg som ild i tørt elefantgress.

Ugyldig kontrakt?

På skrivebordet foran distriktskommisær Manase står Bibelen og Oxford Advanced Dictionary oppmarsjert, flankert av det nye, sørsudanske flagget i miniatyr. Manase har sine egne tanker om hensikten bak Mukaya-avtalen. Selv fikk han ikke vite noe om kontrakten før for et drøyt år siden. Inntil da hadde han bare hørt noen løse rykter om at hvite menn hadde vært i Mukaya.

– Først i 2010 kom Douglas og noen andre hvite menn hit til meg. De ville vite hva jeg mente om landpolitikken her og fortalte om prosjektet sitt og hva de ville gjøre. De spurte også om jeg trodde de ville få problemer med lokalbefolkningen.

– Mitt budskap til dem var klart: Vi har regler for leie av jord i dette landet. Og om de ville få problemer med lokalbefolkningen? Ja, definitivt. Kontrakten er ikke gyldig, mener han.

Eiendomsretten til land er en komplisert affære i Sør-Sudan, og det å skaffe seg en leiekontrakt er en omstendelig prosess. Ifølge den nye landloven fra 2009 er det lokalbefolkningen som har råderetten over det meste av jorda. Derfor skal alle leiekontrakter først godkjennes av dem, før de går videre opp i systemet.

NTD har brutt alle reglene for prosessen, konstaterer Manase. Selskapet har kun forhandlet med det mystiske Mukaya payam-kooperativet som ingen hadde hørt om. Før nå. Manase ble heller aldri konsultert før avtalen

Investor og tidligere nødhjelpsambassadør Eugene Douglas (nr. 2 fra v.) og hans kompanjonger har skaffet seg full kontroll over seks millioner mål land. Her er Douglas flankert av sønnen Christopher (til v.), geofysikeren Greg og Ronald Bell (til høyre) som leder det nyopprettede selskapet Kinyeti Minerals.

FOTO: BIBIANA D. PIENE

var et faktum. Som distriktssjef er det hans ansvar å sørge for at befolkningens interesser ivaretas og at ingen blir lurt.

Men etter møtet i 2010 har ikke Manase sett noe mer til investorene i NTD. Derimot har han fått et brev fra energi- og gruvedepartementet, der han beordres til å tale Douglas' sak og skape ro i befolkningen. «De enkeltstående individene som har gått mot denne gruppa, er enten egoistiske eller fiender av utvikling, og bør derfor ses bort fra», heter det i brevet, som også lister opp alle toppene i SPLA som Douglas har spist middag med i Juba, som et bevis på hans gode intensjoner.

Brevet er stemplet og undertegnet av departementets direktør. Det er ingen ringere enn – Samuel Taban.

– Fishy. Jeg lot det bare ligge, sier Manase. Han vet at lokalsamfunnet aldri ville godta en slik avtale. Men han hører fortsatt rykter.

– Nylig kom det noen til meg og fortalte at de hadde vært i Mukaya igjen. De hadde kjørt rundt på motorsykler

og badet i elva og gått rundt og klemte på trærne. Kan du tenke deg? Klemte på trærne!

Distriktskommisæren rister på hodet.

– De oppfører seg som om landet allerede er deres, sier han.

– Hva tror du de er ute etter?

– Hvordan skulle jeg vite det? Men det er gull i Mukaya. Det er noe alle vet.

Brev

Befolkningen i Mukaya lar seg imidlertid ikke pille på nesa. De går sammen om å sende et brev til guvernøren i Sentral-Ekvatoria. I brevet heter det: «Vi – høvdingene, de eldre, de religiøse lederne og de unge i Mukaya – fordømmer, avviser og benekter enstemmig og i kraftige ordelag avtalen. [...] De tre innflytelsesrike innbyggerne som leide ut jorda, gikk bak ryggen på hele lokalsamfunnet».

Brevet skaper uro både i delstaten og innad i regjeringen. Og da folket i Mukaya følger opp med å sende en delegasjon til hovedstaden, får de møte selveste president Salva Kiir.

Noen dager senere, i november 2011, kunngjør Kiir i sin ukentlige tale på Sør-Sudans nasjonale radio at alle inngåtte landavtaler skal gjennomgås på ny. Hva utfallet av gjennomgangen blir, er det foreløpig ingen som vet.

Kveldssola maler himmelen fer-

«De oppfører seg som om landet allerede er deres.»

Distriktskommisær Suba Samuel Manase

skenrosa. Uterestauranten på Quality Hotel i Juba fylles av øltørste struper. Far og sønn Douglas vil fortsette samtalen om Mukaya-investeringen. Ved bordet deres sitter to andre amerikanere: Ronald Bell, president i det nnyoprettede selskapet Kinyeti Minerals og kompanjongen Greg (som ikke vil oppgi etternavnet sitt), som til daglig jobber med geofysikk.

De to vil lete etter mineraler. På grunn av nesten 50 år med borgerkrig er Sør-Sudan fortsatt en hvit flekk på geologenes kart over mineralforekomster. Men at det finnes verdifulle ting under bakken, regnes som sikkert.

At selskapet deres heter det samme som Douglas', Kinyeti (navnet på Sør-Sudans høyeste fjell), er en ren tilfeldighet, bedyrer de.

– Vi syntes det var det fineste navnet, sier Ron Bell. Men etter hvert medgir de at det er et visst samarbeid mellom de to selskapene. Planen er nemlig å kartlegge nettopp det området som Douglas har kontrakt på.

I statens eie

Ifølge lederen for Sør-Sudans landkommisjon, Robert Ladu Luki Benjamin, er alt som befinner seg under bakken, regjeringens eiendom.

– Det er de som gir tillatelser og konsesjoner til gruve drift. Men den som har råderetten over jorda, kan likevel si ja eller nei til om gruve drift

skal skje på deres land, opplyser han. I tillegg kan den som kontrollerer jorda, regne med en viss andel av verdiene som blir tatt opp.

Denne dagen har Ron og Greg vært i Gruve- og energidepartementet og diskutert planene om å investere 35 millioner dollar i programmet Geoscience Mapping Programme.

Men hvorfor lete akkurat i Mukaya, der deres venn Douglas har råderetten? Svaret er enkelt: Et eller annet sted under de seks millioner målene som NTD kontrollerer, går det en åre.

– Dette er så spennende. Det er rene skattejakten, sier Greg.

– Hva sier magefølelsen?

– Den sier at det er noe der.

– Hva da?

– Gull. Eller noe annet. Kanskje uran.

Fortrinnsrett

Men Ron og Greg vil ikke investere i overkant av 200 millioner kroner uten å få noe igjen for det. De vil ha fortrinnsrett til å utvinne eventuelle forekomster av mineraler som kartleggingen viser. Det gjør de uttrykkelig klart i et brev til generaldirektør Patrick Legga i Gruve- og energidepartementet.

– De har bombardert meg med brev, sier generaldirektør Legga.

Eugene Douglas har vært på be-

Distriktskommisær Saba Samuel Manase fikk ordre om å skape ro i befolkningen.

FOTO: BIBIANA D. PIENE

søk hos ham. Men generaldirektøren ble ikke det minste imponert av den tidligere ambassadøren. Og noen tillatelse har han slett ikke tenkt å gi.

– En gjeng skurker, slår han fast.

Men det er et åpent spørsmål om noen høyere oppe i Sør-Sudans unge byråkrati kommer til å gi saken et annet utfall. Foreløpig er Ron Bell optimistisk.

The mapping project is moving forward. My enthusiasm for the work increases daily, skriver han i en e-post til Bistandsaktuelt.

For Douglas er saken klar.

– Siste ord er ikke sagt. Dette handler om respekt for inngåtte kontrakter. Vi har tross alt investert over 30 millioner dollar her. We'll see them in court, sier Douglas. ■

Norsk Folkehjelp trues med rettssak

DET VAR NORSK FOLKEHJELP som først rettet søkelyset mot Mukaya-kontrakten. Nå truer investorene organisasjonen med rettssak.

Eugene Douglas og de andre aktørene i Nile Trading & Development har planer om gå til søksmål mot alle som har skapt negativ bles om investeringen i Mykaya. Deriblant Norsk Folkehjelp, som i fjor kom med rapporten om landinvesteringer i Sør-Sudan.

– Vi er blitt hengt ut som skurker av visse personer og organisasjoner. Vi var klare til å investere 200–300

millioner dollar her. Nå har de fått stanset alt sammen. Det finner vi oss ikke i, sier Douglas til Bistandsaktuelt.

Folkehjelpa mener derimot de har sitt på det tørre.

– Vi er rede for en eventuell rettssak, sier prosjektleder Jamus Joseph i Sør-Sudan, som sammen med David Deng sto bak rapporten.

– Vi frykter ikke slike trusler. Vår rapport er basert på fakta, støttet av dokumentasjon som kontrakter og intensjonsavtaler, sier Joseph. ■

22 Aktuelt

Virker bistanden?

I år er det **60 år** siden Stortinget bevilget ti millioner kroner til Indiahjelpen, starten på den statlige norske bistanden. Det er også **50 år** siden Norsk Utviklingshjelp, Norads forløper, ble etablert.

I jubileumsåret 2012 vil vi i hvert nummer av Bistandsaktuelt be en sentral person i bistandsmiljøet reflektere rundt bistandens resultater, problemer og utfordringer.

Nr. 1–2012: Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp.

Nr. 2–2012: Nora Ingdal, Nordic Consulting Group.

Nr. 3–2012: Asbjørn Eidhammer, forfatter og ambassadør.

Nr. 4–2012: Ine Eriksen Søreide, Høyre.

Jakter på gode partnere

Givere må ut av komfortsonen og samarbeide med grupper som har skikkelig folkelig forankring, mener Terje Vigtel. Han styrer Norads samarbeid med norske organisasjoner. **Av Jan Speed**

Det er over 40 år siden Terje Vigtel dro ut på sitt første oppdrag som bistandsarbeider. For den unge nordmannen ble jobben som lærer på den kenyanske landsbygda et skjellsettende møte med en helt annerledes virkelighet.

Siden den gang har Vigtel vært opptatt av i hvilken grad norsk bistand utgjør noen forskjell for folk flest i utviklingslandene. I hans nåværende jobb er det en høyst relevant problemstilling. Lederen av Norads avdeling for sivilt samfunn får hvert år inn hundrevis av søknader om tilskudd fra norske organisasjoner. Vigtels oppgave er å sikre at de tilskuddene som utbetales går til bistandsarbeid med høy kvalitet. I et langsiktig perspektiv handler det om å styrke sivilsamfunnet i mottakerlandene.

Fine ord, luftige søknader og en stadig voksende flora av organisasjoner i byene imponerer ham ikke.

– Manglende forståelse

I sitt daglige arbeid spør han seg: *Hvilke grupper eller organisasjoner er det vanlige folk i utviklingsland lytter til?*

Norad-veteranen beskriver en situasjon der noen utviklingsland har klart å få fram et sivilt samfunn uavhengig av eksterne aktører. Det er ofte kirkene og de tradisjonelle ledere som er det ekte sivilsamfunnet i disse landene, ifølge Vigtel.

– Men den «moderne» delen av det sivile samfunnet er blitt en arena for utlendinger. Givere har funnet seg partnere som ligner seg selv. De har pushet inn mye penger. I en del

tilfeller har vi fått giverstyrte sivile samfunn, sier Vigtel.

Han mener bistandsbransjen ofte har med seg for mye «bagasje» hjemmefra.

– Alle snakker om et «velfungerende og livskraftig sivilt samfunn». Vi har en forventning om hvordan vi vil at det sivile samfunn skal fungere for å levere resultater slik vi vil ha dem. Vi har ofte ikke skjont at nasjonale grupper vil ha helt andre prioriteringer og agendaer enn vi som givere har. Denne forståelsen har av og til manglet også i norsk bistand, sier Vigtel.

– Hatt det for travelt

Vigtel poengterer at det i mange utviklingsland finnes andre måter å organisere seg enn givne er vant til fra sine samfunn. Ifølge Norad-veteranen er dette organisasjonsformer som folk fra Vesten ofte har lite forståelse for og innsyn i, men som lokalbefolkningen har tillit til.

– *Har den manglende kunnskapen om disse gruppene svekket bistanden?*

– Vi har vært litt for raske med å finne oss partnere i sør som ikke har evnet å mobilisere folk i eget land.

– Vi befinner oss for ofte i en kom-

«Støtten til sivilt samfunn har kanskje vært en av de mest giverdominerte av alle bistandsformer. Det er det grunn til å revurdere.

**Terje Vigtel, avdelingsdirektør
Avdeling for sivilt samfunn, Norad**

Terje Vigtel ønsker en fornyelse av norsk støtte til organisasjoner og grupper i land i sør.

FOTO: HEGE OPSETH

fortsone med folk som mener det samme som oss. Det er først de siste fem årene at jeg har møtt sivilsamfunnsgrupper som aktivt gir uttrykk for at de er uenig med oss. Vi blir utfordret på om vi virkelig mener at det er de som selv skal bestemme. Dette gjelder ikke minst de som representerer den fattige bybefolkningen

Handling eller prat?

– *Da du arbeidet i Zambia og Botswana åpnet du for et samarbeid med tradisjonelle ledere?*

– Målet er å gjennomføre ting. Samarbeider du med de «flashy» organisasjonene i byen får du interessante diskusjoner, men du får ikke gjort så mye. I Botswana arbeidet Norad sammen med «funeral societies», begravelsesgrupper. De organiserer begravelser, men har også en rekke andre funksjoner. De hadde stor påvirkning. Folk hørte på dem og de hadde en tradisjonell struktur.

Vi brukte dem for å snakke om hiv og aids. De var en aktør som fikk gjennomført ting, sier Vigtel.

– Jeg tror bistandsbransjen nå må akseptere at våre kollegaer i sør velger forskjellig fra oss, har andre meninger, og prioriterer forskjellig. Det er helt over og ut at vi kan stille betingelser for vår bistand. Hvis vi skal bidra til fattigdomsbekjempelse og vår egen rettighetsagenda så har vi helt andre utfordringer enn før.

Giverstyrt

– I Avdeling for sivilt samfunn i Norad forsøker vi nå å ta utgangspunkt i situasjonen i sør og sivilt samfunn i sør, og ikke utgangspunkt i søknader fra norske organisasjoner. Vi drøfter et opplegg der vår støtte til et land tar utgangspunkt i en beskrivelse av situasjonen for sivilt samfunn i det landet.

– Noen steder vil lokale organisasjoner gjøre en bedre jobb enn nor-

ske. Da vil det være naturlig for oss å vurdere om vi skal gi direkte støtte og ikke gå omveien om de norske. Jeg tror ikke norske organisasjoner blir arbeidsløse, men at deres prioriteringer blir mer basert på etterspørsel. Støtten til sivilt samfunn har kanskje vært en av de mest givendominerte av alle bistandsformer. Det er det grunn til å revurdere.

Varige endringer

– Kommer vi fortsatt til å drive med bistand om 50 år?

– Samarbeid i form av overføring av erfaring, kunnskap og teknologi fra et land til et annet kommer til å fortsette i mange år framover. Det vil alltid følge penger med den type samarbeid. Det vil ta andre konstellasjoner. Bistand vil kanskje kalles noe annet.

– Er det resultater etter alle disse årene?

– Jeg blir oppgitt over bistand-

hjelper-ikke-diskusjonen. For hva er det vi ser etter, egentlig? Det er selvfølgelig resultater av bistand. Et stort antall mennesker har nytt godt av bistand, fått utdanning, bedre helse eller blitt berørt på annet vis. Det bør være godt nok for oss. Den store utfordringen for bistanden er å bidra til ringvirkninger og varige endringer.

– Jeg var lærer i Kenya i 1969. Siden den gang har det skjedd mye med den allmenne velferden i området jeg arbeidet i. Jeg tror vi må akseptere at disse landenes bilde av det gode liv og utvikling er annerledes enn vår. De velger forskjellig. Vi må bli skuffet når vi kommer med våre indikatorer for framgang. Når vi måler effekten av bistand så bruker vi norske, vestlige mål hele veien. Denne måten å måle velstand på er kanskje ikke verken riktig eller relevant for disse landene, sier Terje Vigtel. ■

Kommentar Eva Bratholm

En gledens dag

EN TÅRE TRILLET på Dronningens kinn. Hun lyttet til helseministeren i Sierra Leone, Haja Zainab Bangura, som fortalte om sine håp og ønsker for fremtiden.

– Jeg vil at den dagen en kvinne skal føde et barn skal bli en dag for glede og feiring, ikke en dag for frykt og død, sa Zainab.

Stedet var Oslo Rådhus 1. juni og anledningen var helsekonferansen «A World in Transition. Charting a New Path in Global Health». Mor-og-barn-helse var et hovedtema og Hillary Clinton hedersgjest.

USAs utenriksminister ble også rørt av kvinnen fra Sierra Leone og trakk parallellen til datterens fødsel i USA: – Den kalde februar dagen i Little Rock da Chelsea ble født, visste jeg at det var et sykehus som kunne ta imot meg, sa Hillary.

Mødre i land med utbygd helsevesen, Dronning Sonja og Hillary inkludert, vil kunne kjenne igjen denne følelsen av engstelse for en forestående fødsel. Men i slike utviklede land vet mødre likevel at det finnes kvalifiserte mennesker som står klare til å hjelpe.

DET ER DESSVERRE ikke situasjonen for svært mange av verdens kvinner. Den dagen de skal føde er den farligste i deres liv. 800 kvinner dør hver dag i forbindelse med fødsel. Hvert annet minutt tar svangerskap og fødsel livet av en kvinne.

Det mest provoserende med disse tallene er at dette er dødsfall som kunne vært unngått med relativt beskjedne tiltak. Det dreier seg om å komme seg til en klinikk, ha riktig og rent utstyr, medisiner og ikke minst personale med kunnskaper.

DET ER NOEN gode nyheter: Kravet om at mor og barn må overleve får stadig mer tyngde verden over. Helsemyndigheter i fattige land, bistandsgivere og private stiftelser satses nå krefter og midler på mødre helse. FN har opprettet en kommisjon for livreddende medisin og hjelpemidler for fødende kvinner og nyfødte. Dette er ingen utredningskommisjon, men et praktisk apparat for å skaffe store

mengder utstyr til rimelig pris.

Den teknologiske utviklingen og spredningen av teknologi gir også en grunn til forsiktig optimisme. Mobiltelefonen blir vanligere og vanligere, også i fattige land. «SMS for life» kan minne svangre kvinner på blodtrykkmåling og gi helse råd. «Mobile alliance for Maternal Action» med det treffende forkortelsen MAMA opererer i Tanzania. Mobilen er imidlertid bare et kommunikasjonsmiddel, uten et helsevesen i ryggen har den liten virkning.

– La oss være nøkterne. Mobilen i seg selv gir ingen helse, sa den indiske professoren K.Srinath Reddy på konferansen i Oslo

India har gjort framskritt på flere felt, blant annet føder stadig flere kvinner på klinikk. Men kvaliteten på institusjonen kan være diskutabel. Noen ganger er tilbudet kun et kaldt sementgulv. – Før døde mødrene hjemme, nå dør de på klinikken, sier kritikerne.

Det folkerike landet har også begynt å bruke ulike typer kontaktstøtte i arbeidet med å bedre mødre- og barnehelse. For å redusere antallet som føder hjemme, betaler indiske myndigheter for eksempel busspengene til klinikken. En indisk kvinne kommenterte dette med at hun nå for første gang hadde et forhandlingskort overfor sin svigermor. Svigermoren hadde alltid ment at en hjemmefødsel fikk klare seg.

Her er vi trolig ved kjernen i det uhyrlige at så mange kvinner dør i barsel hver dag: *Kvinnens verd og rettigheter*. På konferansen i Oslo var fagfolkene samstemte om at det er en klar sammenheng mellom likestilling og viljen til å satse på kvinners helse. Også i fattige land med mange og store helseutfordringer, fører bedret status for kvinner til mer satsing på at kvinner skal overleve den farligste dagen i livet.

Jeg sier som Sierra Leones helseminister: «Det burde være en dag av glede, ikke av frykt og død.»

Eva Bratholm er kommunikasjonsdirektør i Norad.

En afrikansk fødsel slik den burde være, i trygge omgivelser under tilsyn fra kvalifiserte helsearbeidere. FOTO: KEN OPPRANN

Økonomi

Det norske investeringsfondet Voxtra ønsker å styrke østafrikanske småbønder
Les mer nedenfor

Statsråds- besøk banet veien for kontrakter

Norske arkitekter og energiselskaper sikret seg kontrakter på regjeringsstøttet tur til Afrika. Det er bra for de fattige, mener næringsminister Trond Giske. **Av Even Tømte**

I fjor høst reiste nesten et hundretall norske forretningsfolk til Angola, Ghana og Mosambik, anført av to statsråder. Både næringsminister Trond Giske og tidligere utviklingsminister Erik Solheim var med på turen. Dette er den mest høyprofilerte næringslivsturen Norge har arrangert til Afrika.

Regjeringen hadde på forhånd snakket varmt om mulighetene som ventet i Afrika, kontinentet med de fleste av verdens raskest voksende økonomier. Turen var arrangert av Innovasjon Norge, mens regjeringen la 600 000 bistandskroner i potten.

Solenergi og arkitektur

Et halvt år senere har vi vært i kontakt med nesten alle deltakerne for å finne ut hva som kom ut av reisen. Noen kan fortelle om nye kontrakter.

– Snøhetta har sikret seg to kontrakter som en direkte forbindelse med turen, forteller Robert

Greenwood. Han er sjef for arkitektfirmaet Snøhetta, som har sikret seg oppdrag i Angola.

Rogaland Kurs- og kompetansesenter, som driver med oljeutdanning, og solenergiselskapet SunErgy er to andre selskaper som reiste hjem med kontrakter i kofferten. NKI Fjernundervisning har på sin side skrevet kontrakt med et ghanesisk universitet «med mål om et kommersielt og langvarig samarbeid», og universitetet i Trondheim NTNU har knyttet kontakter som skal brukes til å styrke deres oljeutdanning.

Flere bedrifter forteller at de har knyttet kontakter som kan ende i samarbeid lenger fram i tid. Andre har brukt reisen til å videreutvikle samarbeid som allerede var i gang, mens noen har lagt planene om afrikasatsing på hylla fordi de ikke fant tilstrekkelig finansiering.

Stiller seg bak

– Selv om vi er et internasjonalt selskap med over 300 kontorer i 100 land er slike besøk svært nyttige for oss. Jeg har deltatt på en rekke tilsvarende næringslivsdelegasjoner de siste årene. Mitt inntrykk er at de svært ofte lykkes i å skape viktige og nyttige møteplasser for næringsliv og myndigheter, sier direktør Bjørn K. Haugland.

Også de som ikke fikk håndfaste resultater av reisen mener det er nyttig at regjeringen arrangerer slike reiser, og nesten samtlige ville være med på en tilsvarende tur igjen.

– Reisen demonstrerer at Norge stiller seg bak norsk næringslivs satsing på nye markeder i det sør-

«Det er ingen motsetning mellom business og bistand. I mange tilfeller trengs bistand for å legge til rette for investeringer og handel», uttalte Erik Solheim i forbindelse med reisen.

FOTO: RAGNHILD SIMENSTAD, UD

Bjørn K. Haugland, Veritas

lige Afrika, sier Einar Stenstadvold, toppsjef i Aqua Imara (tidligere SN Power Africa).

Han viser til at regjeringsmedlemmer fra Zambia og Tanzania, som nylig besøkte Norge, sa at de ønsker endring av bistandspolitikken med større vekt på investeringer.

– Det er grunnholdningen i det meste av det sørlige Afrika i dag. Hvis vi ikke hører etter, er jeg redd vi blir sett på som irrelevante og antakeligvis også arrogante, sier Stenstadvold.

– Jeg tror det er viktig at norske bedrifter deltar på delegasjonsreiser, slik som dette, sier Trond Giske til Bistandsaktuelt.

Han mener det er viktig å endre oppfatningen av Afrika som et kontinent preget av nød og konflikt.

– Det er mange utfordringer, men vi må også se den økonomiske veksten og forretningsmulighetene som finnes der, mener Giske.

Bra for oss, bra for...

Som næringsminister er det primært norske bedrifter Giske skal hjelpe. Men hva med de fattige? lurer vi. Regjeringens svar er at det ikke er noen motsetning.

Noen må bli rike først. Middelklassen må løfte de brede masser av folket, og derfor er næringslivet viktig for å bekjempe fattigdom. Dette var et budskap utviklingsminister Erik Solheim ikke ble lei av å gjenta.

– Utenlandske investeringer er en viktig del av afrikanske lands utvikling og kamp mot fattigdom. Vi ønsker å legge til rette for økte norske investeringer, for vi vet at norske bedrifter bidrar positivt til sosial og økonomisk utvikling. Norske bedrifter skaper arbeidsplasser og bidrar med kompetanse. Samtidig gir virksomheten skatteinntekter til myndighetene, svarer Giske. ■

even.tomte@gmail.com

Afrika-reisen

■ I november i fjor ledet utviklingsminister Erik Solheim og næringsminister Trond Giske en delegasjon næringslivsfolk på tur til Ghana, Angola og Mosambik. Hensikten var å fremme norske investeringer i afrikanske land.

■ Blant deltakerne var representanter fra Det Norske Veritas, Aqua Imara, DnB, Statoil, Subsea 7, samt organisasjoner som Industri Energi, NHO, Virke og Rederiforbundet. Deltakerne møtte ministre og næringslivsfolk i landene de besøkte.

■ BISTAND

0,2

prosent er andelen av sitt brutto nasjonalinntekt USA gir i bistand. USA står likevel for omtrent for rundt 25 prosent av den internasjonale bistanden, og er den klart største giveren.

■ ØKONOMI

Frykter for veksten i Afrika

FNs utviklingsfond UNDP mener Afrika ikke vil klare å opprettholde sterk økonomisk vekst med mindre sult utryddes. Produktiviteten i landbruket må økes for å brødfø Afrikas befolkning som vil passere to milliarder i 2050, mener UNDP.

Vekst uten jobber

AFRIKAS ØKONOMISKE vekst fortsetter, men en voksende ungdomsbefolkning sliter med å finne jobb.

– Kontinentet opplever vekst uten jobber. Det er den uakseptable virkeligheten på et kontinent med en så imponerende mengde ungdom, talent og kreativitet, sier Mthuli Ncube, sjeføkonom i Den afrikanske utviklingsbanken.

Det siste tiåret har afrikanske land hatt noe av den raskeste økonomiske veksten i verden. Likevel skapte kontinentet «bare» 16 millioner arbeidsplasser for unge mellom 2000 og 2008. 40 millioner unge afrikanere står uten jobb.

Afrikanske regjeringer må sørge for at den økonomiske veksten skaper flere arbeidsplasser, ellers vil arbeidsløsheten blant unge fortsette å

vokse. Det kan føre til sosial og politisk uro, advarer rapporten African Economic Outlook.

Den arabiske våren førte til at veksten bremses for kontinentet som helhet i fjor, men veksten holdt seg sterk i landene sør for Sahara. Mens Europa og USA sliter med gjeldsproblemer, blir Kina og India stadig viktigere for Afrikas økonomi.

Den afrikanske utviklingsbanken spår en vekst på 4,5 prosent i år og 4,8 prosent neste år, godt over befolkningsveksten. Likevel vil veksten ikke i seg selv være nok for å redusere fattigdommen betydelig i mange land.

– Å øke veksten og gjøre den mer inkluderende er fremdeles hovedutfordringen for de fleste afrikanske land, sier rapporten. ■

Norsk fond satser på småbønder i Øst-Afrika

Det norske investeringsfondet Voxtra ønsker å styrke østafrikanske småbønder. De neste fire årene vil de investere 65 millioner kroner i en håndfull selskaper som har småbønder som kundegruppe. **Av Liv R. Bjergene**

– VED Å INVESTERE i mellom 8 og 12 utvalgte selskaper, vil vi kunne styrke inntektsgrunnlaget til 200 000 småbønder. Den beregnede utviklingseffekten kan bli at fattige familier får rundt en halv milliard kroner i økte inntekter, sier Pål Dale, leder i Stiftelsen Voxtra.

Stiftelsen ble etablert i januar 2008. Startkapitalen på 60 millioner kroner er blant annet blitt brukt til fire prosjekter for å bekjempe fattigdom i India, Kenya og Kambodsja.

Nå tar Voxtra ett skritt videre. Før årsskiftet i fjor ble investeringsfondet Voxtra East Africa Agribusiness Fund på 65 millioner kroner etablert.

Småbønder

Formålet er å investere i selskaper som har afrikanske småbønder som kunder eller leverandører – som såkornsselskaper eller firmaer som bidrar til å bedre markedsadgangen for småbonden.

– Vi ser et betydelig antall jordbruksbedrifter som har begrenset tilgang til kapital fordi de er for store til å få mikrofinanslån og for små for det tradisjonelle finansmarkedet. Noen av disse kan være attraktive investeringsmuligheter, sier Dale.

Med seg på laget har Voxtra blant andre Norfund, med en eierandel på 35 prosent, Grieg International og Kavlifondet, samt norske og svenske privatpersoner. I tillegg har Norad gitt en tilsagnsramme på ni millioner til teknisk bistand.

– Sistnevnte er viktig. Norads støtte gjør oss i stand til å tilby kapital til bedrifter som er vanskelige å investere i og muligheten for å øke utviklingseffekten av investeringene, sier Dale.

Unikt mandat

Ifølge ham finnes det i Skandinavia ingen andre investeringsfond med så tydelige utviklingsmessige mål. – Vi mener det går an å investere for pro-

fitt, og samtidig hjelpe de fattige, sier Dale.

Han understreker at Voxtra, i motsetning til mange andre investorer, ikke har høy avkastning som førsteprioritet.

– Minstemålet er å levere kapitalen tilbake slik at investorene ikke taper penger, sier han.

Han og resten av Voxtras stab har brukt ett år på å finne fram til gode samarbeidspartnere. En egen rådgivningsgruppe bestående av tidligere generalsekretær for Redd Barna, Gro Brækken, Yaras tidligere direktør Thorleif Enger, Jannik Lindbæk og UD-veteran Jon Westborg har gitt Voxtras økonomer bistandsfaglige råd.

Økte muligheter

– Vi investerer selektivt i selskaper som skaper direkte fattigdomsreduksjon, sier Dale.

Han har stor tro på at investorene vil få tilbake pengene sine, men understreker at det å investere i Afrika er et risikoprosjekt. ■

Fondet vil investere i selskaper som har småbønder som kunder.

FOTO: WAYNE CONRADIE

Meninger

Debatt:

Sterk akademisk sektor i Sør

Av Paul R. Fife

I forrige Bistandsaktuelt skriver professor Astri Andresen og professor Gro Th. Lie at det virker som om Norad ønsker å tone ned betydningen av forskning for kapasitetsbygging innen høyere utdanning. De refererer til at forskning i NORHED - Norads nye program for kapasitetsbygging innen høyere utdanning og forskning - ser ut til å bli en «underordnet aktivitet som i høyden skal komplettere et utdanningsprogram».

Norad deler Andresen og Lies syn på at forskning er viktig for lav og mellominntektsland, at det er vesentlig å ha god og relevant forskning som grunnlag for kvalitet i egen undervisning, og at det ikke er tilstrekkelig for land i sør å bygge undervisning på vestlig forskning. Derfor støtter Norad forskning og forskningssamarbeid rettet mot utvikling i sør. I tillegg til det som kanaliseres multilateralt og direkte til sør-baserte institusjoner gir Norad støtte til forskning gjennom konkurran-

sebaserte utlysninger i Forskningsrådet. Disse gjennomgår de samme krav til vitenskapelig vurdering som øvrige utlysninger der.

I tillegg støtter Norad støtte til kapasitetsutvikling for høyere utdanningsinstitusjoner i sør gjennom programmet NORHED. Evalueringen (2010) av tidligere programmer, NOMA og NUFU, viser at selv om innsatsen har gitt resultater i form av et betydelig antall PhD-kandidater, har programmene vært for fokusert på den enkelte forsker. Eva-

Paul R. Fife, avdelingsdirektør for Norads avdeling for helse, utdanning og forskning

lueringen understreker behovet for en mer helhetlig tilnærming med mål om å skape bærekraftige fagmiljøer ved institusjonene i sør.

Dette krever nytenkning. Studentkullene vokser raskt, universitetene mangler lærerkrefter, og tiden som kan settes av til forskning er under press. Samtidig er forholdet mellom forskning og utdanningskvalitet komplekst. Det er nødvendig, men ikke tilstrekkelig, å støtte forskning for å oppnå relevant forskningsbasert

Kronikk:

Norge skusla bort sjansen på Aust-Timor

Av Noralv Pedersen

20. MAI VAR det ti år sidan Aust-Timor blei ein sjølvstendig nasjon. Då FN-flagget blei fira og det austtimoresiske heist i ein høgtideleg seremoni i 2002, markerte det slutten på tre år som FN-protectorat, men òg slutten på 450 år med portugisisk koloniherrredøme og ein 24 år lang brutal indonesisk okkupasjon.

Indonesia trekte seg ut i 1999 etter at eit overveldande fleirtal av austtimoresane hadde røysta for sjølvstende i ei folkerøysting. Feiringa av resultatet drukna raskt i blod. Militars - med open støtte av den indonesiske hæren - sette i gang ein valdsorgie, som fekk observatørar til å snakke om eit nytt Rwanda, eit nytt Srebrenica. I løpet av tre veker drap militsen inntil 1500 austtimoresarar, øydela 75 prosent av all infrastruktur, og dreiv tre fjerdedelar av innbyggjarane på flukt.

Den kraftige valdsspasmen avslutta eit kvart hundreår under den indonesiske jernhælen. Inntil 183.000 austtimoresarar døyde under massakrar, forsvinningar, tortur og hungersnaud. Jakarta stod bak eit folkemord som fekk gå føre seg i nesten to tiår utan at Norge eller resten av det internasjonale samfunnet brydde seg om austtimoresarane sin lagnad.

STEMNINGA PÅ sjølvstendedagen i 2002 var difor endeleg prega av framtidshåp. Men vald og attentat truga i

dei fyrste sjølvstendeåra draumen om eit betre liv: I 2006 dreiv uansvarlege politikarar den då fire år gamle staten til randa av samanbrot. Ein konflikt i - og mellom - hær og politi blei brukt i ein historisk maktkamp mellom dåverande statsminister Mari Alkatiri og president Xanana Gusmão. Konflikten enda med 37 drepte og 150.000 menneske på flukt.

Etterdønningane etter statskrisa i 2006 varde heilt til februar 2008, då den nye presidenten José Ramos Horta og Gusmão - no statsminister - blei utsette for drapsforsøk. For Ramos-Horta kunne attentata enda fatalt. Medan nobelprisvinnaren var ute på sin daglege morgontreningsstur, køyrde elleve væpna rebellar opp til residensen hans. Oppdraget til soldatane var å drepe, og dei treffe presidenten med to kuler. Ramos-Horta berga livet så vidt. Det som kunne ha blitt eit Palme-drap på austtimoresisk jord, skapte den mest alvorlege situasjonen i landet sidan dei blodige månadene to år tidlegare.

DRAPSFORSØKA BLEI ein vekkjar for heile nasjonen. På dei fire åra som har gått sidan attentata er Aust-Timor blitt eit tryggare land å bu i. Inntektene frå petroleumssektoren i Timorhavet har dei siste åra runne inn i statskassen i stadig striare straumar. Statsbudsjettet er meir enn femdobla på fire år. Hungersnaud er langt på veg utrydda fordi regjeringa har råd

Noralv Pedersen er journalist i NRK og gav i 2009 ut boka *Den gode viljen. Ein dokumentar om norsk fredspolitik* (Spartacus forlag) om det norske fredensgjementet i Aust-Timor.

til å subsidiere risen. Utdanningsystemet har store manglar, men er i framgang. Dei høge dødsratane for mor og barn under fødsel er på veg ned, og ei rekkje byar og landsbyar har omsider fått lys i husa.

Men observatørar meiner at den oljesmurde økonomien allereie er overoppheta, med galopperande vekst i offentlege utgifter utan at det kjem investeringar eller industrietableringar på fastlandet. Aust-Timor lever i realiteten av eit petroleumsfelt som er tomt om tolv år. Det blir difor heilt avgjerande å få på plass ein avtale med det australske oljeselskapet Woodside, for starte produksjon på det store Greater Sunrise-feltet i Timorhavet. Forhandlingane har så langt vore fastlåste.

I løpet av året skal både FN og den australskleidde internasjonale stabiliseringsstyrken etter planen trekkje seg ut, og den omfattande in-

ternasjonale bistanden blir redusert. Dette skapar nervøsitert i regjeringskontora i hovudstaden Dili. Politiet er framleis i dårleg forfatning, og mange av dei underliggjande problema som løyste ut krisa for seks år sidan, gjeld framleis: Stor arbeidsløyse, fattigdom og ei djup kløft mellom folk og den vesle styrande eliten i hovudstaden.

DEN AUSTTIMORESISKE regjeringa reagerte difor kraftig då Norge, som dei reknar som nær alliert, stengde ambassadeseksjonen i fjor sommar. Finansminister Emilia Pires «blei sjokkert» og utanriksminister Zacharias A. da Costa «lei seg» då dei fekk høyre at Aust-Timor skulle bli dekkja frå den norske ambassaden i Jakarta. Vonbrotet førte til at dåverande statssekretær i Utanriksdepartementet (UD), Ingrid Fiskaa, i november i fjor reiste til Dili for å roe bekymra statsrådar.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til Tor-Aksel Bolle toab@norad.no. Maksimum 6000 tegn inkl. mellomrom

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

Verden skaper flykninger raskere enn løsninger.

António Guterres,
FNs høykommissær
for flykninger

utdanning. Som en nyere rapport fra Universitets- og høgskolerådet viser til: Forskning og utdanning som finner sted ved samme institusjon garanterer ikke i seg selv kvalitet på undervisningen. Samme sted refereres også til studier som viser til at et universitet med stort forskningsvolum ikke automatisk har høy utdanningskvalitet. God forskningsbasert utdanning påvirkes således av mange faktorer. Forskerutdanning og forskning står sentralt i NORHED som en del av en

større innsats for kapasitetsutvikling. Fra Norads side tar vi innlegget fra Andresen og Lie som et uttrykk for at det er nødvendig med mer informasjon om NORHED. I tillegg er det behov for en mer substansiell drøfting omkring forskningsbasert utdanning i sør, og om norske og internasjonale institusjoners rolle og bidrag. Norad vil derfor ta initiativ til en internasjonal konsultasjon samt påse at den uavhengige evalueringen som planlegges for NORHED også ser på disse problemstillingene. ■

Øst-Timor trenger fortsatt støtte, skriver journalist Noralv Pedersen. Bildet er fra 6-årsmarkeringen av Øst-Timors selvstendighet i 2008.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Besøket skulle understreke at Norge ønsker å halde fram samarbeidet. Like fullt har det vore uvisst om regjeringa vil videreføre den vellykkede oljebistanden i landet, og det sjølv om finansminister Pires understrekar at landet framleis treng oljehjelp, spesielt til å bygge opp eit regime for petroleumsskattlegging. Fredsarbeid var lenge eit anna prioritert område av den norske bistanden til Aust-Timor. Men dei viktige forsoningsinitiativa som tidlegare spesialutsending Gunnar Stålsett tok for å få bevegelse i rettsoppgjeret, har stått i stampe etter at Stålsett avslutta gjerninga si. UD har forsikra at Norges engasjement er uavhengig av einskildpersonar.

MEN AUST-TIMOR er eit døme på at norsk fredspolitik i altfor stor grad kviler på skuldrene til fredsagenten med stor F. I dag blir oppfølginga av

Stålsett sine forsoningsinitiativ driven på sparebluss frå norsk side. Det er kritikkverdig. Berre eit konsistent norsk og internasjonalt press mot - og ein uavbroten dialog med - aktørane på austtimoresisk og indonesisk side kan bidra til sikre offera etter folkemordet 1975-1999 ei slags rettferd. Dei som tapar på at Norge har trappa forsoningsengasjementet sitt kraftig ned, er austtimoresarane som har venta forgjeves på at nasjonalfor-samlinga skal vedta to lover som vil gi offera ei viss form for oppreising.

Då statsleiarar og diplomatar møttest i Dili 20. mai for å markere Aust-Timors ti år lange flokete sjølvstende, burde me difor ha kjent oss trygge på at «langsiktig fredsarbeid» i norsk utanrikspolitikk ikkje berre er ein floskel for festtalar, men eit kjenneteikn for Norges fredsen-gasjement i praksis. Slik er det diverre ikkje i Aust-Timor. ■

nett BURMA

Retorikk og realitet i Burma

Det foregår fortsatt en borgerkrig i Burma. Det må verken Norge eller andre givere ignorere, skriver Hilde Skaar Vollebæk

nett BISTAND

Ja, vi gjør også feil

Bistandsbransjen må tørre å være åpne om sine feil og lære av dem, skriver bistandskonsulent Hilde Faugli i Misjonsalliansen.

Debatt:

En plass ved bordet?

Av Trine Nicolaisen

NORGE ER EN internasjonal bistandsstormakt og en viktig donor innen sikkerhetssektorreform (SSR), men i norsk utviklingspolitisk debatt stilles ikke spørsmålet om hva SSR er og bør være.

SSR er et rammeverk for å støtte reform av sikkerhets- og justisinstitusjoner i land som har vært preget av konflikt eller autoritært styresett. SSR omfatter politi, militærvesen, etterretningstjeneste, straffedomstoler og fengselsvesen – og sivile institusjoner med kontrollfunksjon over disse. Målet er å sikre at sikkerhetssektoren er legitim, i tillegg til å være effektiv, slik at vanlige folks sikkerhet ivaretas på en best mulig måte.

I en fersk kartlegging av Norges SSR-tiltak gjennomførte NUPI et stort antall intervjuer med ansatte i departementene, politiet, Norad og ulike organisasjoner. Målet var å belyse hva Norge gjør på feltet, hvor vi er engasjerte og med hvilke midler.

Vi fant at kunnskapen om SSR er begrenset både i UD og blant andre relevante aktører. Norge mangler et strategisk rammeverk for SSR, og planlegging og gjennomføring av prosjekter er i stor grad desentralisert. Dette har konsekvenser for koordinering, informasjonsflyt og samstemthet. Mest påfallende er likevel fraværet av debatt i utviklingsmiljøet. Standardfrasen 'Vi

driver ikke med SSR' er overraskende, særlig fordi begrepet opprinnelig oppstod i utviklingskretser.

At sikkerhet har stor betydning for utvikling, er ikke lengre kontroversielt. Meningsfull utvikling kan vanskelig finne sted så lenge en stat ikke kan garantere for folkets sikkerhet.

Kritiske røster hevder at utviklings- og sikkerhetsmiljøene opererer med uforenlige mål, metoder og tidsperspektiv. SSR hviler imidlertid på mange av de samme ideene som tradisjonell u-hjelp. Mennesker står i sentrum av analysen, og det antas at en demokratisk sikkerhetssektor vil bidra til langsiktig utvikling. Likevel er samarbeidet mellom utviklings- og SSR-miljøene etter ti år fortsatt dårlig.

Norske SSR-tiltak retter seg stadig oftere mot ikke-europeiske land. Nylig ble et mulig norsk bidrag til forsvarsreform i Sør-Sudan utredet. Trenden innebærer store utfordringer, fordi norske jurister eller militære ikke nødvendigvis er eksperter på land i Sør. Utviklingskompetanse vil derfor bli stadig viktigere. Ønsker norske myndigheter å forbli en ledende aktør innen SSR, må man etterstrebe kvalitet i planlegging, sikre seg gode partnere, og evaluere og følge opp prosjekter. Her har det langt mer etablerte utviklingsmiljøet mye å bidra med. Men da må de for det første bli invitert til forhandlingsbordet og for det andre erkjenne at de har en plass der. ■

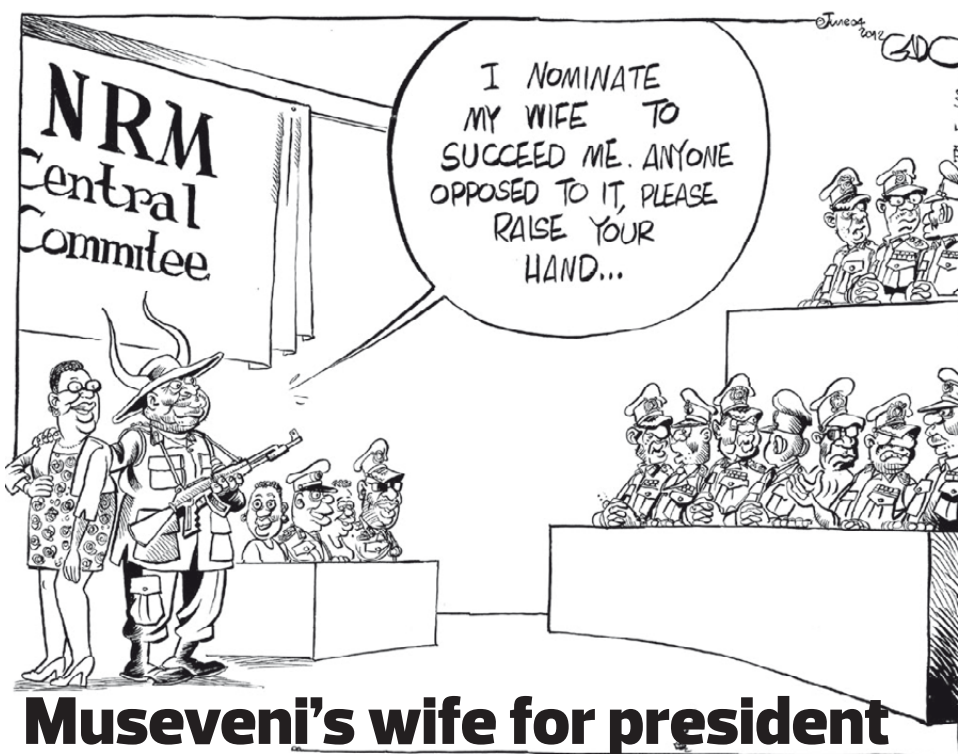

Trine Nicolaisen er vitenskapelig assistent ved NUPI

«Mest påfallende er likevel fraværet av debatt i utviklingsmiljøet.»

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Museveni's wife for president

28 Meninger

Politikerne krangler, velgerne betaler

Av Henry Lubega

– JEG HAR ALDRI STEMTE i parlamentsvalg noensinne, men jeg har alltid deltatt i presidentvalg. Derfor er det *jeg* som skulle hatt rett til å stille presidenten for riksrett og ikke en person som ikke har min stemme. Det gjør jo stemmen min verdiløs, sier den 64 år gamle selgeren Nalongo Kintu.

Tre parlamentsmedlemmer fra opposisjonen fremmet for en til tilbake et forslag om å stille president Yoweri Museveni for riksrett. Siden har saken blitt heftig diskutert blant ugandere flest. Og meningene er delte. Noen støtter forslaget, men mange støtter også presidenten.

– Har disse parlamentsmedlemmene i det hele tatt spurt velgerne sine om vi er lei av presidenten de ønsker å stille for retten? De er våre representanter og presidenten er ikke bare deres. De parlamentarikerne som presser på for å få riksrettssak

Sett fra SØR

Henry Lubega er frilansjournalist og bosatt i Kampala.

burde jo spørre oss om hva vi mener, sier Joseph Senkaaba fra Kampala.

DET NIENDE VALGTE parlamentet i Ugandas historie ønsker nå å skape seg en plass i historien ved å stille den sittende presidenten for riksrett. Men de som står bak forslaget mangler støtte fra velgerne sine. Også i parlamentet er det lite støtte å hente. Til og med opposisjonen er splittet i dette spørsmålet.

En av grunnene til forslaget om riksrett er at presidenten angivelig har brukt britiske bistandspenger på å kjøpe seg et jettfly. Pengene var øremerket til gjenoppbygging av den fattige og krigsherjede nordlige delen av Uganda. Men Museveni skal altså ha «omprioritert», uten parlamentets godkjenning. En annen grunn til mistilliten er at presidenten skal ha vært ansvarlig for at over fire milliarder kroner ble brukt på innkjøp av kampfly. Dette skjedde også uten par-

Ugandas president, Yoweri Museveni, taler til parlamentet tidligere i år. Nå vil deler av opposisjonen stille han for riksrett. Blant ugandere flest er meningene delte. FOTO.

Klar for minefeltene

22 dager i isolasjon i militærfengsel i Sudan har ikke skremt John Sörbø fra å fortsette å rydde miner. **Av Hege Opseth**

28. APRIL FIKK SÖRBÖ et gevær rettet mot bakhodet. Sammen med tre kolleger fra FN kjørte han inn i et bakhold i Sør-Sudan. Beskyldningene var mange, blant annet spionasje. Sörbø ble satt i isolasjon i et militærfengsel i Khartoum. I 22 dager jobbet norske diplomater på høygir for å få minerydderne ut av fengsel. Sörbø bruker ikke mange ord for å beskrive de dramatiske hendelsene.

– Søndag ettermiddag 20. mai ble vi overført til Thabo Mbeki og Den afrikanske union før våre respektive ambassader tok over ansvaret for oss, forteller han.

Nå har han hatt fri sammen med familien sin i England. Men det varer ikke lenge: Sörbø er allerede på vei tilbake til det som har vært hans arbeidsplass i over syv år – Norsk Folkehjelps mineryddingsprogram i verdens yngste stat.

Glad i Sør-Sudan

Det har vært historiske år for Sør-Sudan og Sörbø har opplevd det meste. Våpenhvilen med den arabisk-islamistiske regjeringen i 2005, John Garangs utnevning som visepresident og senere hans død i en helikopterulykke. Så fulgte folkeavstemning, valg og den utrolige folkefesten som markerte løsrivelsen fra erkefienden i nord 9. juli

i fjor. Listen er lang. Men det er menneskene han har møtt som betyr mest.

Sörbø er ganske enkelt blitt glad i landet. Han har fått venner som vil være der for resten av livet.

– Det er ingen tvil om at Sør-Sudan har enorme utfordringer. Jeg pleier å si at landet trenger sine venner mer enn noen gang. Jeg er en venn av Sør-Sudan og jeg ønsker å bistå så godt jeg kan, sier Sörbø.

Arrestert i Irak

Minerydderen har jobbet 14 år som offiser i forsvaret. Han har tjenestegjort blant annet i Libanon og Bosnia. Han har jobbet i Irak, Vietnam, Somalia og Rwanda for å nevne noen steder. I Irak opplevde han også å bli arrestert.

– Men det varte bare to dager, som Sörbø tørt sier.

– *Hvordan håndterer man slike opplevelser som du nettopp har vært gjennom?*

– Jeg tror det er fornuftig å snakke om det med familie og kollegaer, jeg synes også det er naturlig at pressen informeres slik at folk blir kjent med hva som skjer ute i verden. Til syvende og sist er det veldig individuelt hvordan vi som er ute takler slike utfordringer. Jeg har sagt en rekke ganger at når medieinteressen for denne saken legger seg, er jeg ferdig med det

HVEM?

■ John Sörbø. Minerydder i Norsk Folkehjelp. Ble arrestert av soldater fra Sudan og satt 22 dager i fengsel. Snart tilbake på jobb.

som skjedde. Da kan jeg fokusere på mine arbeidsoppgaver i Sør-Sudan.

Slitsom jobb

Der leder Sörbø et prosjekt hvor man bygger opp en nasjonal minemyndighet som heter South Sudan Mine Action Authority. En av oppgavene er å utdanne ansatte slik at de på sikt kan ta over koordinering, implementering og kvalitetssikring av rydding av landminer og eksplosiver. Det er FN som gjør dette i dag. De fleste av arbeidsdagene tilbringes i felt for å gjøre opplæringen av sørsudanske kolleger mest

mulig praktisk og konkret.

I Norsk folkehjelp er det hver enkelt minerydder som er ryggraden i prosjektet. De er i stand til å fjerne miner

« Sør-Sudan er et sted som ikke passer for alle, men mange av oss finner denne nye nasjonen enormt spennende og det er veldig meningsfylt å arbeide der. »

lamentets godkjenning og detaljene rundt innkjøpene av flyene er uklare.

KORRUPSJON og politikere som krangler er daglig kost i Uganda. Det er uansett alltid velgerne som sitter igjen med regninga etter de valgte ledernes oppførsel. I 2007 var for eksempel Uganda vertskap for et møte for alle landene i det britiske samveldet. At Uganda skulle være vertskap var godkjent av parlamentet.

Likevel ble det etter møtet fremmet en rekke anklager om korrupsjon. Parlamentet besluttet å holde presidenten ansvarlig. Men det var det samme parlamentet som hadde satt ned de ulike kontrollkomiteene som skulle overvåke pengebruken under møtet.

– Hvordan kan presidenten bli holdt ansvarlig for arbeidet til komiteer han ikke selv har nedsatt? spør Kaggwa Njala, radiovert ved en av de private radiostasjonene i Kampala.

I Uganda kreves det to tredjedels flertall i parlamentet for å kreve riksrett. Men med kun 59 av 375 parlamentsmedlemmer bak riksstrettsforslaget jobber opposisjonen i motbakke.

I over 50 år med et uavhengig Afrika har aldri en eneste president blitt stilt for riksrett. Det skjer neppe i Uganda med det første heller. ■

Portrett

Minerydder John Sörbö elsker jobben sin i Sør-Sudan. Han satt 22 dager i sudansk fengsel, men er snart tilbake på jobb i Sør-Sudan.

FOTO: NORSK FOLKEHJELP.

veldig grundig. Jeg vil si at logistikk og etterforsyning er en av de største utfordringene. Sør Sudan er også en «hotspot» for tropiske sykdommer som malaria, tyfoid og dysenteri.

– Har du blitt syk?

– Jeg har kun hatt malaria to ganger, men det er ingen hemmelighet at Sør Sudan er et helsemessig utfordrende sted å være.

– Enorm spennende

– Er Sør-Sudan et av verdens tøffeste steder å være hjelpearbeider i dag?

– Ja, det er det bred enighet om blant hjelpearbeidere og FN-ansatte. Mangelen på infrastruktur, sikkerhetsmessige og helsemessige utfordringer gjør dette til et krevende arbeidssted. Dette er et sted som ikke passer for alle, men mange av oss finner denne nye nasjonen enormt spennende og det er veldig meningsfylt å arbeide der, forteller Sörbö.

Jobben betyr mye for ham og han mener det er viktig, både for han selv og hans sørsudanske kolleger at han reiser tilbake så snart som mulig etter det som skjedde.

– Jeg ønsker også å vise opprørsgruppene og Sør Sudans nabo i nord at jeg ikke er bekymret for å fortsette mine oppgaver for Norsk Folkehjelp i verdens nyeste nasjon. Dette er et syn som deles av familien min. De innser vel at det ikke er så lett å få meg til å gi avkall på dette livet og forlate Afrika.

Sörbö er ganske enkelt bitt av den afrikanske basillen. Om hverdagen er aldri så krevende, er de magiske stundene vel så mye en del av det hele.

– Å sitte ved et leirbål under den afrikanske stjernehimlen, med en kaffekopp gode kolleger som Paul Simon synger om i albumet «Graceland» kan ikke beskrives. Det må oppleves! ■

hopseth@yahoo.com

og eksplosiver praktisk talt overalt. En person kan bare klarere et område på ti til 50 kvadratmeter om dagen.

– Men er vi mange nok, klarer vi å rydde mye minelagt jordbruksland i løpet av en dag, sier Sörbö.

Han beskriver arbeidet som tidkrevende og slitsomt. Den stekende solen gjør dagende enda mer krevende. At Sør-Sudan mangler viktig infrastruktur som veier, tilgang til infrastruktur, matvarer og nødvendig utstyr for å gjennomføre mineryddingen gjør ikke utfordringen mindre.

– Våre operasjoner må planlegges

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- 1 Hvem er dette?
- 2 Når er verdens Røde Kors-dag?
- 3 Hva heter hovedstaden i Niger?
- 4 Tusenårsmålene består av hvor mange hovedmål?
- 5 Hvor mange valgte kvinnelige presidenter finnes i Afrika?
- 6 Når ble Strømmestiftelsen opprettet?
- 7 Fra hvilket land er forfatteren Gabriel García Márquez?
- 8 Hvilket land er størst av Kasakhstan og Aserbajdsjan?
- 9 Hvor mange prosent av jorda er dekket av hav?
- 10 Hvor ligger verdens høyeste fjell utenfor Asia?
- 11 Hva heter Falklandsøyene på spansk?
- 12 Hvilken europeer var den første som oppdaget Victoria-fallene?
- 13 Hva heter det tredje største havet i verden?
- 14 I hvilken verdensdel finner du Andesfjellene?
- 15 Hvilket asiatisk land gir mest bistand?
- 16 Hvilket år ble Folkerepublikken Kina opprettet?
- 17 Hva heter det britiske motstykket til Norad?
- 18 Hvilken av de norske hjelpeorganisasjonene hadde størst omsetning i fjor?
- 19 Hva heter generalsekretæren i Plan Norge?
- 20 Hva heter hovedstaden på Øst-Timor?

Ekspertnøtter

- 1 Hvilket år ble Paraguay selvstendig fra Spania?
- 2 Hvilken stilling har tidligere statssekretær Olav Kjørven nå?
- 3 Afghanistan grenser til hvilke land?

SVAR: 1: Jim Yong Kim, president i Verdensbanken. 2: 8. mai. 3: Niamey. 4: 8. 5: 2. Liberia og Malawi. 6: 1976. 7: Colombia. 8: Kasakhstan. 9: 72 prosent. 10: I Argentina, Aconcagua (6 959 m). 11: Las Malvinas. 12: David Livingstone. 13: Det indiske hav. 14: I Sør-Amerika. 15: Japan. 16: 1948. 17: DFID. 18: Flyktningshjelpen. 19: Helen Bjørnøy. 20: Dill.
EKSPERTNØTTER: 1: 14. mai 1811. 2: Han er assisterende generalsekretær i FNs utviklingsprogram (UNDP). 3: Pakistan, Iran, Turkmenistan, Usbekistan, Tadsjikistan og Folkerepublikken Kina.

30 Bakerst

Bokanmeldelse:

Et bekymret blikk – 40 år inn i framtida

Av Even Tømte

I 1972 KOM EN BOK som forandret måten mange tenker om verden på. Boka *Grenser for vekst*, skrevet av blant andre Jørgen Randers, spurte om jorda hadde kapasitet til å la økonomien fortsette å vokse. Svaret var i korte trekk: nei.

Førti år senere har utviklingen gitt Randers rett. Verden forbruker mer ressurser enn økosystemet er i stand til å reprodusere og slipper ut mer avfallstoffer enn det kan absorbere. Vi tærer på planetens ressurser, og påfører den skade som ikke kan gjenopprettes.

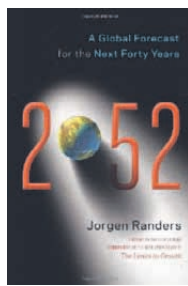
Til tross for dette blir «vekstdebatten» av mange sett på som en rar levning fra 1970-tallet. Økonomisk vekst er mål nummer én for politikere i nord så vel som i sør. Man kan fundere over hvorfor. Mens man funderer kan man lese boka *2052*. Den er Randers' forsøk på å se 40 år inn i framtida.

En bok om framtida skrevet av en ledende vekstkritiker høres ut som litt av en dommedagsprofeti. Men boka er mer positiv enn jeg – og Randers selv – hadde ventet. BI-professoren har

brukt et arsenal av tall og data for å lage en prognose som er troverdig. Et godt tegn er at han har vært villig til å la seg selv overraske i prosessen:

«Jeg ventet å finne en dystre, til og med katastrofal framtid, som sluttet i noen slags miljømessig kollaps før midten av det tjuende århundret. Det ville være på linje med hva jeg har bekymret meg for hele livet. I stedet fant jeg en framtidverden som vil være mye mer mangfoldig: noen regioner gjør det ganske bra mens andre har mislykkes og er fanget i anarki, og alle sliter med stadig mer ustabile værforhold og ser fram mot et stadig mer voldelig klima i den andre halvdel av århundret.»

Boka *2052* beskriver altså intet kol-

Jørgen Randers: *2052. A Report to the Club of Rome Commemorating the 40th Anniversary of The Limits to Growth.* Chelsea Green Publishing, 2012.

laps av samfunnet eller økosystemet, men en framtid som likevel er mindre koselig enn vi kunne ønske oss. Naturen vil bli kultivert eller hermetisert. En rekke arter og fiskebestander vil være utryddet. Befolkningsveksten vil bli mindre enn fryktet, og toppe seg på åtte milliarder. Dermed vil også veksten i brutto nasjonalprodukt bli lavere enn ventet, og det er en god ting, dere! Belastningen på miljø og klima blir ikke fullt så katastrofal. Tre milliarder mennesker vil være fattige. Det vil være mat nok, men ikke alle vil ha råd til å kjøpe den. Man vil nødvendigvis bruke mer fornybar energi, men klimaendringene vil fremdeles hjem-søke oss. Verden vil ikke nå målet om å begrense den globale oppvarmingen til to grader.

Ifølge Randers vil samfunnet bli bærekraftig – til slutt.

Spørsmålet er om det bærekraftige samfunnet vil komme gjennom kollaps eller kontrollert nedtrapping. Litt av begge, tror Randers. Verden vil reagere, men for sent til å unngå skade fra klimaendringer og ressursuttarming. Likevel er det først i årene

etter 2052 at det virkelig blir kritisk, tror Randers.

«Verdenssamfunnet må utføre et mirakel etter 2052 hvis det skal avslutte århundret i en ønsket og robust situasjon», konkluderer han. Prognosen har fått Randers til å stille legitime og velbegrunnede spørsmål om demokratiet er i stand til å håndtere disse utfordringene på en god måte.

Man kan kanskje diskutere i hvilken grad Randers' spådommer kommer til å slå til. Det hadde i grunnen vært fint om man hadde diskutert det mer. Men akkurat som Randers beklager seg over kortsiktigheten i politikken og økonomien (på børsen betyr «mellomlang sikt» 1-6 måneder), er det sjelden spørsmål av denne typen blir diskutert av andre enn helt spesielt interesserte. Dersom Randers' bok kan bidra til større oppmerksomhet om valgene som kan prege vår framtid, er det all grunn til å ønske den velkommen.

Even Tømte er journalist i Bistandsaktuelt. (Utdragene er oversatt av anmelderen.)

Spørsmålet er om det bærekraftige samfunnet vil komme gjennom kollaps eller kontrollert nedtrapping. Litt av begge, tror Randers.

FOTOUTSTILLING

Utviklingshuset
Brynjulf Bulls plass 2. v/Aker Brygge
21. juni - 15. august
mandag til fredag 10:00-16:00

Planlegger du skoletur til Oslo? La elevene dine lære mer om menneskerettigheter, samfunnsbygging og utviklingsarbeid! Utviklingshuset tilbyr lærerike undervisningsopplegg forankret i LK06 for 10. trinn, videregående skoler, folkehøgskoler og høyskoler. Helt gratis.

Vårens nyhet: Human Rights/ Human Wrongs

– et engasjerende diskusjonsopplegg med film og varierte oppgaver om menneskerettighetenes kår i vår globale tidsalder.

Faste opplegg:

UtviklingsLab – vårt populære, interaktive læringsspill om samfunnsbygging og utvikling. Målet er å bevisstgjøre ungdom om internasjonal utviklingspolitikk og dilemmaer knyttet til fattigdomsbekjempelse.

UtviklingsLøypa – en læringsløype i Utviklingshusets utstilling som er aktualisert av Norads 50-års jubileum i år! Gjennom film, bilder og tekster i installasjonene løser skolegruppa oppgaver om utviklingssamarbeid, FN's tusenårsmål og menneskerettigheter.

Tilbudene gjelder mandag – fredag fra kl. 09.30–16.00 og kan bestilles på www.utvikling.no, post@utvikling.no eller på telefon 954 52 000. Utviklingshuset er Norads besøks- og opplevelsessenter om bistand og utvikling.

Vi holder til ved trikkestoppet på Aker Brygge i Oslo.

Sjekk ledige stillinger på
global.no

global

utviklingshuset

Nyhetsbrev fra bistandsaktuelt.no

Du kan nå abonnere på et ukentlig nyhetsbrev fra Bistandsaktuelt. Du får det – sammen med ukens karikaturtegning – rett inn på din pc!

Gå inn på bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev og skriv inn din e-postadresse.

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Amar Bokhari er ansatt som ny Team Leader / Programme Management Adviser for UNDP i Øst-Jerusalem. Han vil ha overordnet ansvar i UNDP for Det globale fondet på Vestbredden og i Gaza. Bokhari kommer fra stillingen som Portfolio Manager ved UNDPs Multi-Partner Trust Fund Office i New York, der han i 6 år har forvaltet en rekke FN-fond.

Tiril A. Skarstein er ny medierådgiver i Flyktninghjelpen. Hun har en master i Development Management fra London School of Economics. Tidligere har hun vært praktikant ved den norske ambassaden i Tanzania og jobbet som journalist i VG og NTB Utenriks. Det siste året har hun vært fast frilansjournalist for Bistandsaktuelt.

Gert Danielsen er ansatt som spesialist på demokratisk styresett ved UNDP Oslo Governance Centre. I UNDP har han tidligere arbeidet med bistandseffektivitet i sørlige Afrika og østlige Afrika og med demokratisk styresett i Jemen. Han har en BA i internasjonale forhold og spansk og en MA i internasjonale forhold, fred og konfliktløsning.

Olav Andreas Hernar har tiltrådt i UNODC. Han har to mastergrader, i statsvitenskap og geografi, samt Sjøkrigsskolen. Hernar har blant annet bakgrunn som partner i Nordic Consulting Group. Han har blant annet yrkesbakgrunn

Jobbskifte

Bjarte Birkeland er konstituert som ny programsjef i Plan Norge etter at Kjell Erik Øie ble statssekretær. Han har overordnet ansvar for programutvikling, programoppfølging og politisk påvirkningsarbeid i organisasjonen

– Dette kom veldig overraskende på meg. Det ble ett brått skifte, utfordringen blir spennende, sier Bjarte Birkeland som har vært nestleder i Plan Norges programavdeling. Han har solid erfaring innen bistand, blant annet fra programarbeid i Afghanistan, Irak og Etiopia for Kirkens Nødhjelp og Danmarks ambassade.

- Kan man forvente store endringer?
- Jeg vil nok gjøre ting på andre måter, men det blir ingen store endringer i programmene. Jeg er konstituert i stillingen fram til neste stortingsvalg.
- Hvordan vil dine ansatte merke at de har fått en ny sjef?
- Jeg har en mer ren bistandsfaglig bakgrunn, slik at fokus vil være mer rettet ut mot våre prosjektland.
- Hva blir den største personlige utfordringen for deg?
- Det er å bidra til å få til et godt samarbeid med andre avdelinger i Plan Norge: Få til samspill mellom programvirksomheten, markedsføring og profilering av Plan som en seriøs bistandsaktør, samtidig som vi beholder fadderkonseptet.

fra Utenriksdepartementet, Administrativt Forskningsfond (NHH), Statskonsult, UNICEF og UNESCO.

Egil Olsen er blitt ny partner i Nordic Consulting Group (NCG). Han har en master i internasjonale utviklingsstudier fra Universitetet i Oslo og 20 års erfaring fra utviklingsarbeid og humanitært arbeid, hovedsakelig i Balkan og Latin-Amerika. Tidligere arbeidet han for både Flyktninghjelpen, Kirkens Nødhjelp og FNs utviklingsfond.

David Berntsen har begynt som internrevisor i Norsk Folkehjelp. Han skal være ansvarlig for å bygge en internrevisjonsfunksjon som skal

tjene den globale aktiviteten til Norsk Folkehjelp. Han har jobbet med ekstern revisjon i PwC i 4,5 år og var før dette trainee med Fredskorpset i Ghana. David har utdanning innen finans og er statsautorisert revisor.

Kjell Erik Øie (52), slutter som programsjef i Plan Norge for å bli statssekretær for statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen i Helse- og omsorgsdepartementet. Han var politisk rådgiver i Barne- og familiedepartementet 2000–2001 og statssekretær i Barne- og familiedepartementet/Barne- og likestillingsdepartementet 2005–2009.

Eivind S. Homme overtar som ambassadør i New Delhi, mens **Jens-Petter Kjemprud** slutter i

Khartoum og flytter til ambassadørboligen i Teheran. Ministerråd **Grete Løchen** er utnevnt til ambassadør i Colombo. Ekspedisjonssjef **Geir Otto Pedersen** blir ambassadør ved FN-delegasjonen i New York.

Camilla Bruckner er ny direktør for FNs utviklingsprogram (UNDP) nordiske kontor i

København. Hun har lang erfaring med internasjonale spørsmål, både innen og utenfor FN. Hun flyttet nylig tilbake til Danmark fra New York der hun arbeidet som visekabinettsjef for UNDPs leder, Helen Clark.

Espen Røst (38) er ny fast frilanser i Bistandsaktuelt. Han er utdannet ved Fotojourna-

listutdanningen ved Høgskolen i Oslo, og har de siste 13 årene vært tilknyttet Dagbladet. I tillegg til å jobbe som fotojournalist, har han vært reportasjeleder i fotoavdelingen og prosjektredaktør i Dagbladet.no. De siste to årene har han vært ansatt som skrivende reporter i nyhetsavdelingen.

Anne Håskoll-Haugen (32) begynner som fast frilansjournalist i Bistandsaktuelt fra og med

1. august. Hun har en master i sosialantropologi og er utdannet lektor. Håskoll-Haugen har tidligere jobbet i Norsk Folkehjelp og på ambassaden i Guatemala. Hun har arbeidserfaring fra Nicaragua og India, og har fartstid som frilansjournalist med særlig interesse for Latin-Amerika.

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

28.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg
Redaksjonsråd:
Ane Sigurdsdatter Mygland
Eva Bratholm
Vegard Bye
Anne Karin Sæther
Ola Flyum

Internett:

www.bistandsaktuelt.no
Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)
23 98 02 37 (redaksjon)
23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo
Telefon: 23 98 02 35
E-post: adr-ba@norad.no
Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 12. juni 2012

Opplag denne utgaven:

18 600 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 24. august 2012

Norad

100 PROSENT suksess betyr at noe er feil, mener Ingeniører uten grenser Canada. De tilbyr bistandsarbeidere å snakke ut om sine feil på nettstedet Admitting Failures.

Erkjenn dine feil

Bistandsbransjen lærer ikke av sine feil. Det er hovedbeskjeden på nettstedet Admitting Failure, der bistandsarbeidere utfordres til å ta skittentøyvasken offentlig. **Av Tiril A. Skarstein**

Bistandsorganisasjonene kjemper gjerne om å være best. Suksesshistoriene trekkes frem i årlige resultatrappporter og i kampanjer. Mislykkede prosjekter og feilgrep feies ofte under teppet, til nød blir de diskutert på interne seminarer. Canadiske Ingeniører uten grenser mener derimot at feilene må diskuteres for åpne dø-

rer. Hvert år gir de derfor ut sin egen feilrapport.

Men å feile er ikke forbeholdt canadiske ingeniører, ifølge organisasjonen. På nettstedet Admitting Failure (www.admittingfailure.com) tilbyr de alle i bistandsbransjen en mulighet til å dele sine historier om mislykkede prosjekter og feilgrep.

–Vi hyller ikke feilene. Men vi er nødt til å ta risiko, og da vil man også innimellom feile. Problemet er at i bistandsbransjen gjentas de samme feilene gang på gang. Det er den verste feilen vi kan gjøre, mener prosjektleder Ashley Good.

Ekspertens bekjennelse

En av dem som har bidratt til å er-

kjenne sine feil på nettsiden Admitting Failures er den canadiske utviklingseksperten Ian Smillie. Han forteller om hvordan et selvhjelpsprosjekt han var involvert i for Care i 1972 mislyktes fullstendig. Målet var å bygge hus og skape jordbruksutvikling og arbeidsplasser, men bare husene kom på plass.

«Vi hadde et stort kontor (...) og mange internasjonalt ansatte med energi og engasjement. (...) Vårt eneste problem var at vi ikke hadde den minste idé om hva vi drev med», erkjenner Smillie.

Han mener at prosjektet mislyktes fordi man hadde for dårlig tid og manglet kunnskap om lokal kultur og historie.

«Utviklingsbransjen er i stor grad oppløyd mark. Hadde vi visst hvordan vi skulle avskaffe fattigdomsproblemet, hadde vi gjort det for lenge siden. Likevel skyr bransjen risiko, givere krever resultater og slår ned på feilgrep», skriver Smillie.

Han er enig i at utfordringen ikke er å unngå risiko eller til forhindre at det gjøres feil, men derimot å lære av de feilene som gjøres.

– PR-suksess

Å innrømme sine feil har i hvert fall gitt mye positiv oppmerksomhet til Ingeniører uten grenser. «Ingeniører uten grenser er tøffe nok til å forstå at man kan lære av feil, og ved å blottstille seg selv, håper de å oppmuntre andre til å gjøre det samme», skriver den britiske avisa The Guardian om prosjektet.

I 2011-utgaven av «Failures» innrømmer ingeniør Mike Klassen

Ashley Good,
prosjektleder
Admitting
Failures.

at han under et landbruksprosjekt i Ghana ble så opptatt av å undersøke muligheten for organisatorisk endring, at han ikke fikk tid til å besøke bønder på landsbygda. «Mitt store personlige ønske om å skape store endringer, gjorde at jeg ikke fikk bygget opp den kunnskapen jeg trengte for å få endringene til å skje», erkjenner Klassen i feilrapporten.

– Jeg vet ikke om man kan kalle en feilrapport en suksess. Men vi har produsert rapporter hvert år de siste fire årene, og internt i organisasjonen er det konkurranse om å få bidra med lærdom fra feilene som gjøres. Jeg tror rapportene har oppmuntret ansatte til å tørre å ta risiko, til å tenke innovativt og lære. I tillegg kan vi nå se trender, hvilke typer feil som gjentar seg, og jobbe med å endre dette, sier Good.

Få feil

Men bistandsbransjen er fremdeles forsiktig med å innrømme sine feilaskoer offentlig. På nettstedet Admitting Failure er det foreløpig bare et titalls personer som har villet dele historier om egne feil.

– Er prosjektet feilslått?

– Kanskje har det mislyktes. Jeg hadde jo håpet at flere skulle bidra med sine historier, sier prosjektlederen.

Samtidig påpeker hun at Ingeniører uten grenser i hvert fall har startet en debatt. Medier og bistandsorganisasjoner har vist sin interesse. Med tiden håper hun at bistandsarbeidere i større grad vil tørre å snakke om sine egne feil. ■

Les mer på nett

Se kommentar fra Misjonsalliansen på bistandsaktuelt.no/kommentar

«Problemet er at bistandsbransjen gjentar de samme feilene gang på gang. Det er den verste feilen vi kan gjøre.